

MASTEROPPGAVE

Emnekode:

MPH 495-1

Navn på kandidat:

Ann Kristin Kummernes

«MED ungdom i fokus»: Erfaringer med å være ung tilrettelegger for medvirkningsarbeid. *Har det betydning for psykisk helse?*

«MED ungdom i fokus»: Experiences of being young facilitators for participation. *Does it affect mental health?*

Dato: 07.11.2018

Totalt antall sider: 67

Sammendrag

Norge har i flere år hatt som mål å sikre barn og unge gode muligheter for deltakelse og innflytelse i saker som har betydning for deres trivsel, utvikling og oppvekstvilkår. Parallelt med dette har resultat fra nasjonale ungdomsundersøkelser vist en økning i psykiske helseplager blant unge. Innflytelse over eget liv, mestring og mening er viktige faktorer for trivsel og psykisk helse. Med bakgrunn i dette ville det vært interessant å utforske om medvirkningsarbeid kan bidra til at ungdom opplever mening og mestring, og om dette kan ha betydning for psykisk helse.

I denne studien har jeg utforsket hvilke erfaringer ungdom har med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid, avgrenset til prosjekt «MED ungdom i fokus», samt om dette kan ha betydning for psykisk helse. Gjennom en kvalitativ intervjuundersøkelse har jeg undersøkt følgende problemstilling: «Hvordan beskriver ungdom sine erfaringer med å være tilrettelegger for medvirkningsarbeid i «MED ungdom i fokus», og hvilken betydning kan dette ha for psykisk helse?» For å belyse problemstillingen har jeg utviklet to forskningsspørsmål: (1) Hvilke erfaringer har ungdommer med å være tilretteleggere og (2) hvilken betydning har dette hatt for deres personlige utvikling? Utvalget besto av seks unge tilretteleggere som hadde ledet medvirkningsarbeid minimum ti ganger. I analysearbeidet har jeg benyttet systematisk tekstkondensering (STC).

Funnene viste at informantene opplevde at erfaringen med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid hadde bidratt til å styrke dem personlig. Erfaringen hadde gitt økt sosial kompetanse, bidratt til vennskap og et utvidet sosialt nettverk, samt gitt mestringserfaringer som virket styrkende på selvtilliten. De opplevde også rollen som tilrettelegger som meningsfull, og formidlet tro på at medvirkningsarbeid ville gjøre en forskjell for barn og unges hverdag. Funnene indikerer at medvirkningsarbeid gir opplevelse av mening og mestring, samt bidrar til å styrke personlige ressurser som kan fremme psykisk helse. Dette kan ha samfunnsmessig verdi ved at det støtter opp om argumenter for at barn og unge skal medvirke i saker som angår dem. Medvirkning synes å kunne gi både en individuell og samfunnsmessig gevinst.

Stikkord: Medvirkning, ungdom, psykisk helse, sosial kompetanse, mestring.

Abstract

For several years Norway has been aiming to ensure children and young people good opportunities for participation and influence in matters that affect their well-being, development and upbringing conditions. In the same period have results from national youth surveys shown an increase in mental health problems among young people. Influence of own life, mastering and meaning are important factors for well-being and mental health. Based on this, it would be interesting to explore whether participation contribute to youth experiencing meaning and coping and whether this can affect mental health.

In this study, I have explored what experiences young people have as facilitators for participation, limited to the project "MED ungdom i fokus", and if this may affect mental health. Through a qualitative interview survey, I have investigated the following issue: "How does youth describe their experience of facilitating participation in "MED ungdom i fokus" and can it affect mental health?" To illustrate the issue, I developed two research questions: (1) What experiences do young people have as facilitators and (2) Has it affected your personal development? Data was collected through semi-structured interviews from six young facilitators. Inclusion criteria were experiences of leading participation-work least ten times. Data was analyzed by using Malterud's (2017) model of systematic text condensation (STC).

The findings showed that the informants felt that the experience of facilitating in participation had strengthen them personally. The experience had increased social competence, it contributed to friendship and expanded social network, as well as providing mastering experiences that strengthened self-esteem. They also experienced their role as facilitators as meaningful and believed that participation would make a difference for children and young people's everyday lives. The findings indicate that working with participation provides an experience of meaning and coping, as well as contributing to strengthening personal resources that can promote mental health. This may have social value by supporting arguments for children and young people to participate in matters that concern them. This seems to have a positive effect on both individual and social conditions.

Key words: Participation, youth, mental health, social competence, mastering

Forord

Det har vært en spennende prosess å jobbe med denne masteroppgaven. Jeg har lært mye om medvirkning og hvilken betydning dette har for de unge som er engasjert i dette gjennom prosjekt «MED ungdom i fokus». I tillegg har jeg lært mye om forskning og oppgaveskriving som har vært interessant og nyttig. Underveis mot målet har jeg hatt gode støttespillere som jeg ønsker å takke:

Takk til mine informanter i «MED ungdom i fokus». Dere har bidratt med nyttige erfaringer og gjort det mulig for meg å gjennomføre dette studiet. Det var svært givende å høre deres betraktninger, og deres erfaringer har allerede bidratt til forbedringer i prosjektet. Takk også til prosjektleder Harald Fåkvam som har lagt til rette for at studiet kunne gjennomføres. Det har vært en utrolig fin tid å jobbe sammen med både MEDkollegaer og tilretteleggere i «MED ungdom i fokus» – som nå faktisk skal gå over til å bli en stiftelse. Gratulerer!

Takk til min tålmodige familie som har lagt til rette for at kona/mamma kunne jobbe med masteroppgaven i helger og ferier, som aldri har klaget, men hele tiden oppmuntret og støttet.

Takk til min gode venn Monica Sjønes som bidro med friske øyne under analyseprosessen.

Takk til en fantastisk studiegjeng som har delt erfaringer, støttet opp og forlenget livet med latter. Takk også til dyktige forelesere.

Tusen takk til min veileder, professor Ottar Ness for konstruktive tilbakemeldinger og støtte underveis.

Ann Kristin Kummernes

November, 2018

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 «MED ungdom i fokus»	3
1.2.1 «Fokusdag»	4
1.2.2 Ung tilrettelegger	4
1.3 Hensikt og problemstilling	5
1.4 Oppgavens struktur	5
2. TEORETISK RAMMEVERK OG TIDLIGERE FORSKNING	6
2.1 Psykisk helse og psykisk helsearbeid	6
2.2 Ungdoms psykiske helse	6
2.3 Mestring	8
2.4 Medvirkning for barn og unge	10
2.5 «Ladder of children's participation»	11
2.6 Betydning av barn og unges medvirkning	13
2.7 Betydningen av samfunnsengasjement i ung alder har for voksenlivet	15
3. METODOLOGI	16
3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted	16
3.2 Kvalitativ metode	17
3.3 Datainnsamling	18
3.4 Rekruttering og utvalg	18
3.5 Gjennomføring av intervjuer	19
3.6 Transkribering og analyse	20
3.6.1 Trinn 1: Helhetsinntrykk – fra villniss til foreløpige temaer	21
3.6.2 Trinn 2: Meningsbærende enheter – fra foreløpige temaer til koder og sortering ..	21
3.6.3 Trinn 3: Fra kode til abstrahert meningsinnhold	22
3.6.4 Trinn 4: Fra kondensering til beskrivelser, begreper og resultater	23
3.7 Forskerrollen og forforståelse	23
3.8 Studiens kvalitet	25
3.8.1 Pålitelighet	25
3.8.2 Gyldighet	26

3.8.3 Overførbarhet	26
3.9 Forskningsetikk	27
3.9.1 Informert samtykke og frivillighet	27
3.9.2 Konfidensialitet og anonymitet	27
4. PRESENTASJON AV FUNN	29
4.1 Å bli tryggere sosialt – «man blir jo ekstremt god til å lese mennesker etter hvert»	29
4.2 Nettverksbygging – «Man har både menneskene og kompetansen i fremtiden»	33
4.3 Mestringsopplevelser og styrket selvtillit – «å mestre en ting gir deg motivasjon til å prøve ut nye ting»	34
4.4 Kjennes meningsfullt – «At det gjør en forskjell»	36
5. DISKUSJON	40
5.1 Sosial kompetanse og vennskap	40
5.2 Mestringsopplevelser og selvtillit	42
5.3 Å være tilrettelegger oppleves meningsfullt	43
5.4 «MED ungdom i fokus» - reell eller kvasimedvirkning?	45
6. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	48
6.1 Implikasjoner for praksis	48
6.2 Studiens begrensninger og fremtidig forskning	49
6.3 Avslutning	50
Referanser	51
VEDLEGG	55
Vedlegg 1: Intervjuguide	55
Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt	56
Vedlegg 3: Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning	59

1. INNLEDNING

Det har i flere år vært et mål i barne- og ungdomspolitikken i Norge å sikre barn og unge gode muligheter for deltakelse og innflytelse i saker som har betydning for deres trivsel, utvikling og oppvekstvilkår (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Denne rettigheten er forankret i FNs barnekonvensjon (Backe-Hansen, 2011a). Ungdomsundersøkelser gjennom de sist ti-årene indikerer at stadig flere unge strever med psykosomatiske, psykiske eller psykososiale problemer (Bakken, 2017; Langaard, 2007; Sletten & Bakken, 2016). Beregninger fra Folkehelseinstituttet fra 2017 viser at mellom 15-20 prosent av barn og unge har psykiske helseplager av en slik grad at det går ut over daglig fungering, og ca. 8 % av disse har plager som tilfredsstillende diagnosekravene til en psykisk lidelse (Departementene, 2017). Dette er en forholdsvis stor andel av barnebefolkningen.

Unge som opplever mening og mestring og inngår i positive sosiale fellesskap «kommer seg» raskere etter motgang og stress og reduserer risikoen for psykiske helseplager (Antonovsky, 2014; Gjørsum, Grøholt, & Sommerschild, 2001; Heggen & Øia, 2005; Miller, Wakesfield & Sani, 2017). Med bakgrunn i dette ville det vært interessant å utforske om medvirkningsarbeid (deltakelse og innflytelse) gir de unge opplevelse av mening og mestring, og om dette kan styrke personlige ressurser som forebygger psykiske helseplager.

Barnekonvensjonen ble inkorporert i norsk lov i 2003. Det betyr at barns rett til deltakelse og medvirkning er tatt inn i en rekke lover som skal sikre at dette blir ivaretatt. Det gjelder i familien, i omsorgssituasjoner, i skoler, lokalsamfunn og rettsapparat (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Artikkel 12 i barnekonvensjonen er sentral når det gjelder makt og medvirkning fra barn og unge. Artikkelen fastsetter at barn og unge har uttalelsesrett, og markerer at de unge skal betraktes som selvstendige subjekter og ikke objekter for voksnes beslutninger (NOU 2011:20, 2011). Artikkel 12 (De forente nasjoner, 2003) lyder som følger:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett. (s. 13)

I NOU 2011:20 om «ungdom, makt og medvirkning» tolkes artikkelens første avsnitt slik at myndighetene har ansvar for å sikre at barn og unge blir involvert i beslutningsprosesser som angår dem, og andre avsnitt omhandler rettslige prosesser og forvaltningsprosesser som angår barn og unge. Dette skal sikre at de unge får informasjons- og uttalelsesrett, men går ikke så langt som å gi de selvbestemmelsesrett (Andersen, 2011; NOU 2011:20, s.21).

Barne- og likestillingsdepartementet (2006) har i Rundskrivet «Deltakelse og innflytelse fra barn og ungdom» uttalt at det å få innflytelse ivaretar og stimulerer barn og unges engasjement, ansvar og nytenking. Det at deres meninger blir hørt og brukt styrker selvbildet og evne til ansvar, solidaritet og selvstendighet. Medvirkning er nært knyttet til deltakelse og myndiggjøring, og at vi som borgere har en rettighet til å uttale oss og påvirke i saker som angår oss. Motsatt av medvirkning er ofte assosiert med passivitet og avmakt (Thrana, 2008). I Norge har medvirkning fra barn og unge blant annet vært sikret gjennom ungdomsråd, elevråd, bruker- og interesseorganisasjoner, samt ungdomshøringer på ulike nivåer i offentlig forvaltning. Det har vært fokus på at sårbare grupper må sikres medvirkning i egen sak. Brukermedvirkning har vært en viktig politisk føring innen psykisk helsearbeid, og det har vært fokus på retten til medvirkning for unge under offentlig omsorg (Armata, 2017; Olsen & Tesfai, 2016; Tjelflaat & Ulset, 2007). Ut fra ovennevnte referanser til FNs barnekonvensjon, nasjonalt lovverk og offentlige dokumenter, synes det å være en uttalt konsensus om at medvirkning fra barn og unge i saker som angår dem, enten som enkeltindivid eller gruppe, er hensiktsmessig og positivt både for de unge og samfunnet.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Når det argumenteres for barn og unges rett til medvirkning brukes begreper som innflytelse og myndiggjøring, at det stimulerer til engasjement, styrker selvbilde og selvtillit, samt styrker evnen til ansvar, solidaritet og selvstendighet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006; De forente nasjoner, 2003; Sinclair, 2004). Dette er faktorer som bidrar til å fremme psykisk helse (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017; Gjørum, Grøholt, & Sommerschild, 2001). Jeg var nysgjerrig på hvordan unge som organiserer og deltar i medvirkningsarbeid opplever dette. Kan de kjenne seg igjen i nevnte positive beskrivelser av deltakelse og medvirkning? Opplever de unge at dette har styrket dem personlig?

På en konferanse i 2017 om unges psykiske helse møtte jeg ungdommer fra medvirkningsprosjektet «MED ungdom i fokus». Prosjektet jobbet systematisk og målrettet med å skape arenaer der barn og unge får mulighet til å si sin mening og medvirke i saker som angår dem. Det spesielle med denne formen for medvirkning var at det var ungdomsstyrt, basert på ung-til-ung-dialog, uten voksne til stede i selve medvirkningsarbeidet (MED ungdom i fokus, 2017). Prosjektet kurset ungdom i en metodikk de kalte «Fokusdag». Dette er et møte som følger en gitt struktur med formål å gi barn og unge mulighet til å si sin mening om en gitt sak eller tema, alt organisert og ledet av unge tilretteleggerne. Prosjektets form og formål appellerte til meg: Et medvirkningsprosjekt som har satt medvirkning i system og utviklet et sett av metoder for å få frem og dokumentere barn og unges stemme, alt ledet av ungdom selv! Jeg søkte jobb i prosjektet og lanserte etter relativt kort tid ideen om å forske på de unges opplevelser og erfaringer med å være tilretteleggere. Ungdommene som var tilknyttet prosjektet gav uttrykk for at de hadde stor tro på denne formen for medvirkning. Dette var en gylden mulighet til å undersøke om de unges opplevelse av medvirkning samsvarte med argumenter fra forskning og lovverk, samt om deres engasjement i medvirkningsarbeid hadde bidratt til å styrke deres personlige utvikling. Dette var bakgrunnen for valg av tema til masteroppgaven.

Før jeg presenterer problemstillingen vil jeg gi en presentasjon av «MED ungdom i fokus», da dette er et relativt nytt prosjekt og de eneste som tilbyr denne formen for ungdomsmedvirkning i Norge.

1.2 «MED ungdom i fokus»

MED ungdom i fokus er et samarbeidprosjekt mellom tre kommuner på Helgeland og Nordland fylkeskommune. Prosjektet startet i 2016 og er støttet av offentlige midler ut 2018. Prosjektet er inspirert av den engelske organisasjonen «Investing in Children» (IiC), som i likhet med «MED ungdom i fokus» jobber for barn og unges rettigheter, basert på artikkel 12 i barnekonvensjonen. IiC er en ideell organisasjon som i en årrekke har jobbet med å fronte stemmen til barn og ungdom i saker som angår dem. De har lang erfaring og kompetanse på medvirkningsprosesser i offentlige tjenester som barn og unge mottar, samt samarbeid om forbedringer og endringer av tjenestene basert på de unges ønsker og behov (Investing in Children, 2016). «MED ungdom i fokus» (2017) har utarbeidet følgende visjon:

Gjennom etablering av MED ungdom i fokus skal arbeidet med FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) styrkes. Vi vil at barn og unge skal:

- Få de samme menneskerettigheter som alle andre og at voksne anerkjenner disse rettighetene
- Oppleve bedre livskvalitet
- Gjøres i stand til å ta gode valg og være bidragsyttere i utvikling av eget liv og egne lokalsamfunn
- Få bedre og mer tilpassede tjenester som de selv har vært med og utvikle» (s.4)

MED står for *Medvirkning* og *Endring* gjennom *Dialog*. Dette gjenspeiler prosjektets grunntanke om å legge til rette for medvirkning fra barn og unge og at dette skal være starten på en aktiv dialog som skal kunne ut i forbedring av en tjeneste eller et tiltak (MED ungdom i fokus, 2018).

1.2.1 «Fokusdag»

En «Fokusdag» er en arena hvor ungdom inviteres til å si sin mening om ett gitt tema eller en sak. Fokusdagen ledes av minimum to unge tilretteleggere som skal være mest mulig lik i alder og bakgrunn som deltakerne. «Fokusdagen» varer ca. 1-1,5 time og følger en gitt struktur: (1) Informasjon og bakgrunn for dagens tema, (2) Icebreaker-aktivitet, (3) ulike aktiviteter for å få frem de unges meninger, (4) avslutning og oppsummering og (5) rapportskrivning. Metodikken inkluderer skriftlige-, muntlige- og fysiske aktiviteter. Hensikten med variasjon i metodene er å gi alle deltakerne mulighet til å bidra i medvirkningsarbeidet, da noen kan ha sin styrke muntlig, mens andre er bedre skriftlig eller i form av lek/fysisk aktivitet. En «Fokusdag» er en voksenfri arena (Fåkvam & Kummernes, 2018).

1.2.2 Ung tilrettelegger

En ung tilrettelegger har fått kursing og praktisk opplæring i metodikken som benyttes på en «Fokusdag». De har også fått trening i hvordan møte oppdragsgivere, planlegging og gjennomføring av Fokusdag, samt rapportskrivning. På Fokusdagen er tilretteleggerens oppgave å skape en trygg arena slik at deltakerne føler seg fri til å si sin mening, uten å måtte tenke på hva andre (for eksempel voksne) ville ment om saken. Deltakerne på «Fokusdag» representerer ingen andre enn seg selv, og alle meninger er like viktige. Alle utsagn - skriftlige og muntlige - dokumenteres så ordrett som mulig, og danner grunnlaget for rapporten som tilretteleggerne skriver. Denne leveres til oppdragsgiveren, som gjerne er en offentlig instans med beslutningsmyndighet (Fåkvam & Kummernes, 2018).

1.3 Hensikt og problemstilling

Som nevnt over ønsker jeg å utforske og undersøke hvordan ungdommer opplever å være tilretteleggere i et organisert medvirkningsarbeid. Er deres erfaringer sammenfallende med det som presenteres som argumenter for barn og unges medvirkning gjennom forskning og offentlige dokumenter, og opplever ungdommen at dette har hatt betydning for deres personlige utvikling? Kan dette bidra til å styrke den psykiske helsen? Jeg velger å avgrense min studie til prosjekt «MED ungdom i fokus». Deres medvirkningsmetodikk er ny i Norge, og det spesielle er at medvirkningsarbeidet i stor grad er ungdomsstyrt. De unge tilretteleggere har en sentral rolle både som prosessdrivere og meningsformidlere, noe som gir ungdommene en unik erfaring fra medvirkningsarbeid i forhold til erfaringskompetanse, mengdetrening og tidsaspekt.

Hensikten med min studie er å utforske og utvikle kunnskap om erfaringer med å være tilretteleggere i et organisert medvirkningsprosjekt, samt om dette kan bidra til styrking av deres personlige utvikling. Studiens problemstilling er følgende:

Hvordan beskriver ungdom sine erfaringer med å være tilrettelegger for medvirkningsarbeid i «MED ungdom i fokus», og hvilken betydning kan dette ha for psykisk helse?

For å belyse problemstillingen har jeg utviklet to forskningsspørsmål:

1. Hvilke erfaringer har ungdommer med å være ung tilrettelegger?
2. Hvilken betydning har dette hatt for deres personlige utvikling?

1.4 Oppgavens struktur

I kapittel to gis en presentasjon av teoretisk rammeverk og tidligere forskning knyttet til ungdom og psykisk helse, og medvirkning for barn og unge. I kapittel tre introduseres leseren for mitt vitenskapelige ståsted, metodologi og etiske betraktninger. I kapittel fire presenteres funn fra undersøkelsen, og i femte kapittel drøftes dette opp mot relevant teoretisk rammeverk og forskning. Til slutt i kapittel seks gis en oppsummering med avsluttende kommentarer (Everett & Furuseth, 2016).

2. TEORETISK RAMMEVERK OG TIDLIGERE FORSKNING

Hensikten med studien er å utforske og få kunnskap om ungdommers erfaringer med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid i «MED ungdom i fokus», og om dette har hatt betydning for dem personlig. Dette vil jeg se i sammenheng med faktorer som anses fremmede for god psykisk helse, hvor mestring og mening, selvtillit, venner og sosial tilhørighet står sentralt (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017; Helsedirektoratet, 2007; Miller, Wakesfield & Sani, 2017; World Health Organization, 2004). Jeg vil i dette kapittelet presentere relevant forskning og studiens teoretiske rammeverk.

2.1 Psykisk helse og psykisk helsearbeid

Min forståelse av psykisk helse er i tråd med WHO sin definisjon, som sier at dette er en tilstand av «well-being» (World Health Organization, 2018). Jeg forstår begrepet slik den norske oversettelse av WHO sin definisjon er gjengitt i rapport «Psykisk helse i Norge» (2011):

«en tilstand av velvære der individet kan realisere sine muligheter, kan håndtere normale stressreaksjoner i livet, kan arbeide på en fruktbar og produktiv måte og har mulighet til å bidra overfor andre og i samfunnet» (s. 11).

Det handler om å trives og ha mulighet til å ta i bruk sine ressurser. Det handler om å mestre vanlige belastninger i livet, finne glede i arbeid og aktivitet, og både delta og bidra i samfunnet. Begrepet peker på positive aspekter ved psykisk helse, slik som mestring og opplevelse av mening, tilfredshet, tilhørighet og positive relasjoner, utvikling og autonomi (Helsedirektoratet, 2018). Psykisk helsearbeid forstår jeg som et samarbeid for å fremme psykisk helse. Det handler om å styrke menneskets opplevelse av egenverd og livskraft, og bidra til prosesser som utvikler opplevelse av sammenheng og mulighet til å mestre hverdagens utfordringer. Psykisk helsearbeid inkluderer også å forsøke å endre forhold i samfunnet som skaper psykisk uhelse og bidrar til stigmatisering (Andersen, et al., 2008).

2.2 Ungdoms psykiske helse

Resultat fra de siste ti-års ungdomsundersøkelser indikerer en økende tendens til at unge strever med psykosomatiske, psykiske eller psykososiale problemer (Langaard, 2006). En kunnskapsoppsummering fra NOVA (2016) viser at det er relativt godt dokumentert at det har vært en økning i psykiske vansker blant ungdom de siste tretti årene, særlig blant unge jenter. Internasjonale studier har nokså like resultater som norske ungdomsundersøkelser, og har vist en økning fra tidlig 1990-tallet og fremover (Sletten & Bakken, 2016). Økningen er best

dokumentert frem til årtusenskiftet. Etter dette finnes en del studier som indikerer en utflating i psykiske vansker blant ungdom. Ung i Norge-undersøkelsen viste en utflating fra 2002 til 2010 blant norske 16-17-åringer, mens SSBs levekårsundersøkelse, Ung i Oslo-undersøkelsen og nasjonale tall fra Ungdata tyder på at omfanget av psykiske plager blant unge jenter øker utover på 2000-tallet (Sletten & Bakken, 2016). Folkehelseinstituttet (2018) fant også i sin rapport om psykisk helse i Norge at det er observert en bekymringsfull økning i andelen unge jenter som rapporterer om høyt nivå av psykiske helseplager (Reneflot, et al., 2018). Resultatene fra Ungdataundersøkelsen 2017 viste at omfanget av psykiske helseplager er økende for begge kjønn. Det har heller aldri vært rapportert høyere tall på ensomhet enn ved dette årets undersøkelse (Bakken, 2017). Det bør imidlertid nevnes at et hovedfunn i Ungdata fremdeles er at de aller fleste norske ungdommer har det bra. De lever aktive liv der vennskap, familie, skole, trening og digital fritid står sentralt i hverdagen (Bakken, 2017; Reneflot, et al., 2018).

Det er en generell enighet om at psykiske helseplager utvikles i et komplekst samspill mellom genetiske, biologiske og miljømessige faktorer (Reneflot, et al., 2018). De fleste årsaksforklaringer er gjerne ulike varianter av en stress-sårbarhetsmodell (Mykletun, Knudsen, & Mathiesen, 2009; Sletten & Bakken, 2016). Det vil si at vi fødes med et visst nivå av sårbarhet som påvirker mestringskapasiteten vår når vi utsettes for utfordringer eller stress i miljøet vi lever i. Miljømessige årsaker handler først og fremst om konteksten de unge lever i, samhandling med andre mennesker, holdninger og normer. Risikoen for å utvikle psykiske helseplager øker når flere belastninger opptrer samtidig, parallelt med at man har liten sosial støtte og en grunnleggende sårbarhet (Helsedirektoratet, 2007; Sletten & Bakken, 2016).

I NOVA-rapporten (2016) fremgår at det finnes mye forskning som viser at jevnaldermiljøet og ungdommens fritid henger sammen med psykiske helseplager blant ungdom. Sosial støtte fra venner og å bruke tid sammen med jevnaldrende på fritiden virker beskyttende. Motsatt er langvarig mobbing eller plaging ansett som en betydelig risikofaktor for utvikling av psykisk uhelse. Skolen er en sentral arena for ungdommens liv. Det har de siste årene kommet flere studier som tyder på at prestasjonskrav og arbeidspress i skolen bidrar til stressrelaterte helseplager blant unge (Sletten & Bakken, 2016). Stress kan være både positivt og negativt. Positivt stress kan gi motivasjon til å gjøre en ekstra innsats, mens negativt stress er når det blir en ubalanse mellom opplevde utfordringer og mulighet til å mestre disse (Antonovsky, 2014; Bunkholdt, 2002). Det er ofte den siste varianten man fokuserer på i studier av stressrelaterte helseplager i skolesammenheng. Studier tyder også på at press i skolesammenheng ikke

nødvendigvis kommer fra foreldre og lærere, men at særlig jenter rapporterer at egne ambisjoner er kilde til stress (Sletten & Bakken, 2016). Mestring av stress og utfordrende situasjoner er viktige faktorer når det gjelder trivsel og psykisk helse.

2.3 Mestring

Mestring og mestringserfaringer er en sentral faktor for hvordan vi håndterer utfordringer i livet og hvordan vi utvikler oss som mennesker og fungerer i sosiale situasjoner (Antonovsky, 2014; Gjørum, Grøholt, & Sommerschild, 2001; Ogden, 2018). Det vil derfor være interessant om informantene fra «MED ungdom i fokus» har fått mestringserfaringer i sin rolle som tilretteleggere for medvirkningsarbeid. Mestringsbegrepet kan ha flere dimensjoner. Det kan omhandle hvordan personer håndterer stress og utfordringer i helt spesifikke problemsituasjoner og det kan handle om mestringsopplevelser i et større sosialt og identitetsmessig perspektiv (Heggen & Øia, 2005). Jeg forstår mestring og mestringsopplevelser innen begge dimensjoner.

Forskning på mestring innen helse er ofte knyttet til begreper som resilience (motstandskraft) og salutogenese (helseutvikling) (Gjørum, Grøholt, & Sommerschild, 2001). Det har vært fokus på faktorer som bidrar til mestring av motgang, stress og livsbelastninger, og som fremmer god helse. Rutter presenterte i 1985 et viktig bidrag til resilienceforskningen da han gikk inn på begrepet «beskyttelsesfaktorer» og hvilke rammebetingelser som synes å fremme motstandskraft. Trygge, stabile emosjonelle tilknytninger og egne erfaringer om å kunne noe var sentrale betingelser (Rutter, 1985). Det er forsket mye på beskyttelsesfaktorer etter dette, og WHO (2004) beskrev i sin rapport om forebygging av psykiske helseplager hva som ble ansett som viktige individuelle beskyttelsesfaktorer for god psykisk helse. Det var selvfølelse, følelsesmessig resilience, positiv tenking, problemløsningsferdigheter, sosiale ferdigheter, stresshåndtering og mestringsfølelse (Nes & Clench-Aas, 2011; World Health Organization, 2004). En annen sentral bidragsyter i mestringsforskningen er Aaron Antonovsky. Han presenterte sin teoretiske modell om salutogenese første gang i 1979. Teorien definerer helse som et kontinuum (grader av helse) og søker etter faktorer som skaper høyere grad av helse (Antonovsky 1979, 2014). Teorien fokuserer på personens historie fremfor diagnose og mestringsveien i historien vektlegges. Salutogenese handler om hvordan mennesket kan takle svært vanskelige livssituasjoner og motgang dersom man opplever å ha mulighet til å påvirke og mestre de utfordringene man møter. Slik kan motgang vendes til suksess (Antonovsky, 2014;

Thrana, 2008). Dette er viktig kunnskap i forebyggende og helsefremmende perspektiv. Avgjørende for hvordan vi greier oss – hvor høy grad av helse vi har - er opplevelse av sammenheng (OAS). Antonovsky (2014) definerer OAS slik:

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillit til at (1) stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, (2) man har ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og (3) disse kravene er utfordringer som det er verd å engasjere seg i. (s. 41)

En god OAS handler om at vi opplever situasjonen som forståelig, har tro på at dette er håndterbart og at det gir mening (Langeland, 2009). Teorien forutsetter også at alle mennesker har generelle motstandsressurser som tas i bruk for å overvinne spenninger i hverdagen, og bidrar til å fremme en opplevelse av indre sammenheng (Antonovsky, 2014; Langeland, 2009). Jo høyere grad av motstandsressurser en person opplever å ha tilgjengelig, jo bedre OAS og opplevelse av helse. Disse ressursene er potensielt tilgjengelige og det er opp til personen og omgivelsene å aktivere dem ved mestring av belastinger. Eksempler på mestringsressurser er sosial støtte, religion og verdier, fysiske og biokjemiske ressurser, materielle verdier, kontinuitet, oversikt og kontroll, mestringsstrategier (kjennetegnes av rasjonalitet, fleksibilitet, vidsyn, forutsigbarhet, evne til handling og regulering av følelser), kunnskap, intelligens og egoidentitet. Kvaliteten på sosial støtte anses som særlig betydningsfull (Langeland, 2007, 2009, 2017).

I sin bok «Ungdom i endring» presenterer Heggen og Øia (2005) ulike perspektiver for å forstå mestring i ungdomstiden. Når de omtaler et sosiologisk perspektiv handler det om individet i sin sosiale sammenheng. Det handler om hvordan sosiale relasjoner påvirker vår mestringsevne; støtte i sosialt nettverk, hvordan vårt sosiale nettverk kan bidra til å utvikle og forsterke vår selvfølelse og identitet, og det handler om at mestring kan forstås i et livsløpsperspektiv (Heggen & Øia, 2005). I denne sammenheng vil det være relevant å bringe inn sosial kompetanse, da dette er en viktig ressurs for å inngå i sosiale fellesskap (Ogden, 2018). Sosialt kompetente barn klarer å inngå positive vennskap, har evne til å inngå kompromisser og løse konflikter på en konstruktiv måte, og de fanger opp krav som omgivelsene stiller. Samtidig er de også selvhevdende og uttrykker meninger og behov på en tydelig måte. Den sosiale kompetansen barn tilegner seg har betydning for videre utvikling, og styrker evnen til å mestre utfordringer senere i livet (Heggen & Øia, 2005; Ogden, 2009, 2018).

Ungdom har behov for å etablere en stabil identitet som grunnlag for personlig og eksistensiell mestring. Ungdomsfasens mest eksistensielle spørsmål er trolig hvem man skal bli. I dette ligger evne til å reflektere over egen posisjon og skape et stabilt selv – en selvdanningsprosess. Selvidentiteten er fortellingen vi kan skape og opprettholde om oss selv i relasjon til omgivelsene. Mestring vil i denne sammenhengen handle om å opprettholde et ønsket og kontinuerlig selvbilde over tid. Mestringsopplevelser i ungdomstiden er viktig både for her-og-nå situasjonen og fremtiden. En god følelse etter å ha håndtert utfordrende eller stressende situasjoner styrker selvfølelsen, og det bidrar til å utvikle vår identitet og evne til å løse framtidige utfordringer (Heggen & Øia, 2005).

2.4 Medvirkning for barn og unge

Begrepet «medvirkning» er ofte relatert til begreper som deltakelse, innflytelse og medbestemmelse (Thrana, 2008). Det kan defineres på ulike måter, men handler gjerne om å ha innflytelse i saker som angår en. Det handler om å ha mulighet til å delta i politikk og samfunnsliv og ulike arenaer som skole, fritid og arbeidsliv. Å medvirke og å oppleve selvbestemmelse er viktig for selvrespekt og selvutvikling, og de fleste opplever det som en moralsk rettighet å selv bestemme hvilket liv man vil leve. Dersom et menneske ikke opplever innflytelse i eget liv kan dette føre til avmakt og krenkelse av personlig integritet og selvrespekt (NOU 2011:20, s.8; Thrana, 2008).

I Barnekonvensjonens artikkel 12 er deltakelse og innflytelse ikke det samme. Artikkelen sikrer barna retten til å bli konsultert og at deres synspunkter tas med når beslutninger skal tas, men barna gis ikke beslutningsmyndighet (Backe-Hansen, 2011a). Det kan bli litt snevert å forholde seg til barnekonvensjonens definisjon, da «MED ungdom i fokus» har som et mål at medvirkning skal føre til endrings- og forbedringsprosesser der de unge også bør være involvert i beslutningsarbeidet. Jeg velger derfor å forstå medvirkning ut et flerdimensjonalt begrep som i tillegg til rettighetsdimensjonen også innebærer prosesser, relasjoner og etiske forpliktelser, ulike kontekster som kan gi ulike resultater for de unge avhengig av deres individuelle posisjoner (Backe-Hansen, 2011a, s. 9).

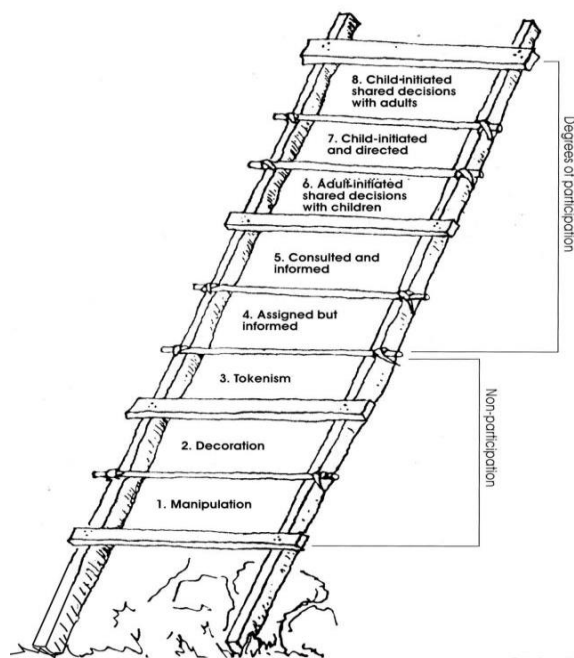
Backe-Hansen gjennomførte i 2011 en litteraturgjennomgang av teoretiske perspektiver i synet på barn og unges medvirkning. Her fremkom at de fant relativt få relevante henvisninger på teoretiske tilnærminger, men to modeller ble fremhevet som relevante for unges deltakelse: Roger Hart (1992) sin medvirkningsstige («Ladder of children's participation») fordi den har

vært den mest innflytelsesrike modellen, og Harry Shier (2001) sin modell om veier til deltakelse («Pathways to participation») fordi den betoner betydningen av organisatoriske forhold (Backe-Hansen, 2011a). Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Hart sin teoretiske modell, da denne representerer forankringspunktet for mye av de senere utviklede teoriene og modellene for medvirkning. I tillegg samsvarer Hart sin modell med min forståelse av at de unges medvirkning går lengre enn FNs barnekonvensjon artikkel 12.

2.5 «Ladder of children's participation»

Hart presenterte sin modell første gang i et essay som ble utformet på vegne av UNICEF i 1992. Modellen er visualisert som en stige, lånt fra Arnstein (1969) sin modell om voksnes medvirkning (Arnstein, 1969). Hart har laget nye kategorier, og stigen visualiserer hvordan barn og unge kan involveres i prosjekter:

Figur 1. Roger Hart's stige som beskriver unge menneskers medvirkning (Hart, 1992, s. 8).

Stigen er delt i åtte trinn, hvor hvert trinn representerer økende medvirkning. De tre nederste trinnene representerer imidlertid *manglende* medvirkning og blir gjerne referert til som ulike former for kvasimedvirkning. Det første trinnet benevnes som «Manipulation». Eksempler på dette er når voksne gir førskolebarn plakater og bannere med politiske budskap som fremmer de voksnes hensikt, uten at barna forstår meningen med det de deltar på. Det kan også være når barn og unge blir spurt om råd, uten at det gis feedback. Det andre trinnet, «Decoration»,

refererer til prosjekter hvor for eksempel barn gis t-skjorter som fremmer en spesiell sak eller de underholder med dans eller sang på et arrangement, men vet lite hva saken handler om og har heller ingen rolle i organiseringen knyttet til arrangementet. Tredje trinn er «Tokenism» som omhandler situasjoner hvor barn og unge tilsynelatende gis en stemme, men har i realiteten lite eller ingen innvirkning på tema det gjelder, og har lite eller ingen mulighet til å formulere egne meninger om saken. Dette er ifølge Hart nokså vanlig i vestlige land hvor man er proaktive i forhold til å ha barn representert, uten at man helt har forstått hva medvirkning og deltakelse handler om. Eksempler på dette er når barn og unge sitter i ulike diskusjonspaneler eller grupper hvor de er lite forberedt og uten å snakke med sine jevnaldrende som de tilsynelatende representerer (Hart, 1992). Barna blir hørt på «liksom» (Backe-Hansen, 2011a).

De fem øverste trinnene representerer ulike grader av medvirkning. Trinn fire «Assigned but Informed» handler om program og prosjekter som barn er tildelt av voksne, men hvor de er godt informert. Det betyr at de unge forstår intensjonen med prosjektet, at de forstår hvem som bestemte at de skulle delta og hvorfor, at de har en meningsfull rolle og at de deltar frivillig etter at de har fått informasjon om prosjektet. Så lenge disse forutsetningene fylles kan barn og unge være deltakere uten at de blir dekorasjoner eller at medvirkningen er på «liksom» (Backe-Hansen, 2011a; Hart, 1992). Det femte trinnet er «Consulted and Informed». Her er prosjektet utformet og drevet av voksne, men barna forstår hva prosjektet innebærer og deres meninger blir tatt seriøst. Et eksempel på dette er TV-kanalen Nickelodeon som rådfører seg med barn når de skal ta inn nye programmer. Barna blir holdt informert om avgjørelser som tas, både når deres meninger når frem og når den ikke gjør det. Det sjette trinnet på stigen «Adult Initiated, Shared Decisions with Children» er ifølge Hart «ekte medvirkning». Prosjekter på dette nivået er initiert av voksne, men avgjørelsene deles med de unge. Det syvende trinnet, «Child Initiated and Directed», er prosjekter som er initiert og gjennomført av barn og unge selv. Det siste trinnet «Child Initiated, Shared Decision with Adults» refererer til prosjekter der barn og unge har initiert prosjektet og der beslutningene deles med voksne. I følge Hart er det gjerne eldre ungdommer som involverer voksne på denne måten. Han beklager samtidig at det er få prosjekter som kommer til det høyeste nivået på stigen, og han tror dette handler om at få voksne er i stand til å respondere på ungdommenes energi og initiativ (Hart, 1992).

Medvirkningsstigen sier ingenting om kvaliteten på prosjektet eller programmet, men kan være nyttig som et verktøy og en påminnelse til hvilken form og grad av medvirkning prosjekter faktisk har. Det er ikke alltid nødvendig at barna deltar i øverste del av stigen. Barn er

forskjellige og noen barn ønsker kanskje en lavere form for deltakelse. Det som er viktig er at barna får et valg, og at ethvert prosjekt bør rigges slik at det er mulig å nå toppen av stigen dersom de unge ønsker det (Hart, 1992). Harts modell tar opp et viktig skille når det gjelder medvirkning fra barn og unge: Når er det reell medvirkning og hvilken grad, og når er det "skinnmedvirkning"? Dette er et dilemma som ofte drøftes i litteraturen når barn og unges medvirkning er tema. Dette er spennende drøftinger, og omhandler gjerne både strukturelle forhold som relasjon barn-voksne og aldersbestemte rettigheter, men også om de voksnes vilje til å gi fra seg makt og innflytelse til de unge, samt det at man kanskje ikke har forstått hva medvirkning fra barn og unge faktisk innebærer (Backe-Hansen, 2011a; Hart, 1992; Shier, 2001; Sinclair, 2004). Denne diskusjonen er interessant og relevant, men er ikke hovedfokus i min problemstilling for denne oppgaven. Tema vil likevel bli belyst da dette var et tema i intervjuene, samt at det antas å være relevant og interessant for prosjekt «MED ungdom i fokus» for en bevisstgjøring av hvilken form og grad av medvirkning de tilbyr.

2.6 Betydning av barn og unges medvirkning

Som skrevet innledningsvis er barn og unges medvirkning begrunnet både i nasjonale og internasjonale lover og retningslinjer. Sinclair (2004) skriver om tre viktige pådrivere for at barn og unge har fått økende medvirkning de siste ti-årene. Dette handler om de unges økende innflytelse som konsumenter, relatert til å forbedre varer og tjenester (inkludert offentlige tjenester) som tilbys aldersgruppen. Det handler om at barn har fått juridiske rettigheter, der FNs barnekonvensjonen har hatt stor betydning, og det handler om ei holdningsendring til barn som sosiale aktører i sitt miljø. Barn blir nå sett på som kompetente aktører i eget liv og er økende involvert i beslutningsprosesser i saker som angår dem. Det er gjort mye forskning på hvorfor det er viktig å involvere barn og unge, og Sinclair og Franklin (2000, s. 108, min oversettelse) har gjort ei oppsummering av de viktigste årsakene til at barn og unge skal medvirke:

- For å ivareta barns rettigheter: Barn er borgere og tjenestebrukere og har de samme rettighetene til deltakelse som andre samfunnsborgere.
- For å innfri lovmessige forpliktelser: Barnekonvensjonen er inkorporert i lovverk og skal gjelde på alle arenaer barn er.
- For å forbedre tjenester: Å konsultere barn gir tjenester mulighet til å forbedre seg og tilpasse seg skiftende behov. Det gir barna en viss grad av innflytelse og valgmuligheter i de tjenestene de tilbyr, og kan hjelpe barna å forstå sine egne ønsker og behov.

- For å ta bedre avgjørelser: Deltakelse fører til mer nøyaktige og relevante beslutninger og det er mer sannsynlig at det blir implementert.
- For å forbedre demokratiske prosesser: Representativt demokrati kan bli styrket når barn gis mulighet til å være aktive samfunnsdeltakere, enten det er i skolen, i lokalmiljøet eller i organisasjoner.
- For å fremme beskyttelse av barn: At barn deltar og blir lyttet til bidrar til å beskytte barna og avdekke overgrep.
- For å forbedre barns ferdigheter: Deltakelse utvikler barns ferdigheter i debatter, kommunikasjon, forhandlinger, prioriteringer og i beslutningstaking.
- For myndiggjøring (empowerment) og bedret selvtillit: Gode deltakelsesprosesser kan gi en følelse av mestring og økt selvtillit.

Mange av begrunnelsene kan vi kjenne igjen fra barnekonvensjonen, nasjonale føringer og fra visjonen til prosjekt «MED ungdom i fokus». Medvirkning og deltakelse fra barn og unge kan ha forskjellig form, innbefatte ulike aktiviteter og situasjoner. Sinclair mener derfor – i likhet med Hart – at vi alltid bør spørre oss selv *hva mener vi egentlig med medvirkning?* Ikke før vi har avklart dette kan vi voksne komme i posisjon til å samarbeide ærlig med barn og unge (Sinclair, 2004). Hun mener medvirkning i praksis ofte bærer preg av at de unge blir *hørt på* og *konsultert*, noe hun mener har en relativt passiv betydning. Dette står i kontrast til aktiv medvirkning hvor barn og unge både forventer og har erfaring med at deres deltakelse og medvirkning faktisk *gjør en forskjell*. Investing in Children har i over 20 år jobbet for å sikre barn og unge denne rettigheten. De har gjennom en rekke artikler delt sine erfaringer som viser at dersom unge gis mulighet til å medvirke, er de fullt ut kapable til å delta i den politiske dialogen og er dyktige og overbevisende talspersoner på egne vegne (Cairns & Brannen, 2005). Dette fordrer en grunnleggende holdning i organisasjonen (kommunen, arbeidsplassen, prosjektet) om at barn er kompetente aktører og skal medvirke i endrings- og beslutningsprosesser. Dette må være en integrert del av organisasjonens tenking. Dette var også noe de fant som en viktig faktor da det nasjonale prosjektet «Ungdom i svevet» ble evaluert. Prosjektet hadde jobbet med metoder og samarbeidsformer for ungdom i sviktsonen. De fant at vellykkede tiltak er de som utvikles på ungdommenes premisser, basert på aktiviteter som vekker de unges interesser og fremmer mestring. Dette krever at voksne legger til rette for dette (Halås, Mevik, Føllesø, & Jakobsen, 2016).

Når det gjelder tidligere forskning på ungdoms erfaring med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid i «MED ungdom i fokus», har jeg ikke funnet noe om dette i litteratursøk og ved forespørsel i prosjektorganisasjonen. Jeg er kjent med at det finnes noen videoopptak av ungdom som deler sine erfaringer, men disse er ikke forskningsmessig kvalitetssikret. Investing in Children, som er den nærmeste å sammenligne seg med, har publisert flere artikler som omhandler erfaringer fra medvirkningsarbeid, men ingen som direkte omhandler tilretteleggerens personlige erfaringer.

2.7 Betydningen av samfunnsengasjement i ung alder har for voksenlivet

Naomi Maynard (2017) ved Durham University har skrevet en artikkel om «Activism across the lifecourse», hvor hun presenterer funn fra sin studie av unge voksne som i sin ungdomstid var aktive i organisasjoner for barn og unges rettigheter. Hennes funn kan være relevante å sammenligne mine funn med, selv om mine informanter er yngre og fremdeles aktive «aktivister». Hun intervjuet 15 unge mellom 18-30 år som hadde vært aktive i tenårene i organisasjoner som «Investing in Children» og «Scotswood Centre». Begge disse organisasjonene blir beskrevet som «aktivist-organisasjoner», da begge arbeider for å utfordre og endre samfunnet i tråd med de unges ønsker og behov, samt å holde fokus på barn og unges rettigheter i tråd med FNs barnekonvensjonen. Studiet undersøkte primært hvordan engasjementet fra ungdomstiden innvirket på deltakernes samfunnsengasjement i voksenlivet. Flere av informantene fortalte at de opplevde at deres engasjement i «aktivist-organisasjoner» som meningsfulle. De følte at arbeidet bidro til å gjøre en forskjell og en forbedring av de unges livssituasjon. Noen hadde erfart at det var positivt at engasjementet sto oppført på CV'en, og andre mente at engasjementet hadde hatt betydning for yrkesvalg. De satte også pris på vennskapene som ble etablert. Studiet konkluderte blant annet med at aktivisme i ungdomstiden synes å være viktig for de unge både da de var aktive, men at det også har spilt en rolle i hvilken retning fremtiden tok (Maynard, 2017).

Selv om jeg ikke har funnet forskning som omhandler medvirkningsarbeid ut fra samme modell som prosjekt «MED ungdom i fokus», foreligger det relativt mye forskning på ungdom og medvirkning i andre kontekster som kan være relevant å sammenligne mine funn med.

3. METODOLOGI

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for de metodologiske valgene som er tatt i forbindelse med forskningsprosessen. Jeg vil vise hvordan mitt forskningsspørsmål dannet grunnlaget for valg av metode og hvordan jeg har vært inspirert av en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Videre vil jeg beskrive datainnsamling og analyseprosess. Deretter gis refleksjoner rundt min forskerrolle og forforståelse, og til slutt presenteres metodiske betraktninger og forskningsetikk.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Studiens vitenskapsteoretiske ståsted er fenomenologisk-hermeneutisk. Fenomenologi kommer fra det greske verbet *phainestai* som betyr «læren om fenomenene». Det er både en filosofi og en kvalitativ metodisk tilnærming (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016). Fenomenologi som filosofi ble grunnlagt av Edmund Husserl (1859-1938) rundt år 1900, og sentrale aspekt var bevissthet, opplevelse og menneskets livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009). Ved å velge fenomenologi som en metodisk tilnærming er jeg som forsker opptatt av å få økt kunnskap og innsikt i menneskets livsverden (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016). Kvale og Brinkmann (2009) refererer til at fenomenologien er et begrep som:

«peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (s. 45).

I min forskning ønsket jeg informantenes erfaringer med å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus». Jeg ønsket å få beskrivelser av hvordan de opplever dette ut fra sin livsverden og hvilken betydning dette har hatt for dem personlig. Dette er i tråd med en fenomenologisk tilnærming.

I møte med andre mennesker har vi med oss ett sett av forutinntatte holdninger og meninger. I fenomenologien forsøker vi å sette vår egen forkunnskap i «parentes» for å få frem en mest mulig fordomsfri beskrivelse av fenomenet (Kvale & Brinkmann, 2009; Malterud, 2017; Thrana, 2008). Det kan stilles spørsmål ved om dette lar seg gjøre, men ved å være dette bevisst vil det hjelpe oss å rette oppmerksomheten bort fra egne forforståelser og mot fenomenet vi studerer. Dette er særlig viktig dersom vi studerer et felt vi kjenner godt eller jobber i (Thrana, 2008). Vi må da være ekstra oppmerksom på egen forutinntatthet, slik at informantenes syn formidles så riktig og «rent» som mulig.

Det jeg undersøker ønsker jeg å tolke og forstå, og jeg erkjenner at det som fremstilles i min studie vil være filtrert gjennom min tolking. En hermeneutisk tilnærming vil derfor utfylle det fenomenologiske perspektivet.

Den hermeneutiske tradisjonen handler om tolking av meninger i menneskelige uttrykk som utgangspunkt for forståelse. I tolkningsarbeidet vektlegges sammenhengen mellom deler og helhet, kontekst og selvrefleksjon (Malterud, 2017). Når vi skal forstå noe nytt har vi alltid med oss kunnskap og erfaringer fra tidligere, en forforståelse som hjelper oss når vi skal tolke hva som skjer. Underveis vil vi få ny kunnskap som settes sammen til en ny sammenheng. For å få en meningsfull helhet kan vi ikke bare forstå delene, men delene må forstås ut fra sin helhet. Dette kalles den hermeneutiske sirkelen (Dybvig & Dybig, 2011). Dette er en aktiv prosess som henspiller til at vi ikke blir stående på samme sted, men hele tiden har en utvikling som fører oss videre til ny forståelse. Fortolkningen foregår som en veksling mellom deler og helhet, der de tre elementene forforståelse, fenomenet og konteksten er deler som til sammen danner en ny helhet, og som gjensidig påvirker hverandre (Thrana, 2008).

3.2 Kvalitativ metode

For å undersøke ungdoms erfaringer med å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus» og hvilken betydning dette har for deres personlige utvikling og psykiske helse, har jeg valgt en kvalitativ tilnærming. Kvalitative metoder beskrives som godt egnet når man er opptatt av *forståelse* fremfor forklaring, og dersom man ønsker å gå i dybden og er interessert i individets *opplevelse* av et spesielt fenomen (Malterud, 2017; Tjora, 2013). Da det på dette tidspunktet foreligger lite forskning på unge tilretteleggere i «MED ungdom i fokus», har min intensjon vært å få økt kunnskap om og forståelse gjennom ungdommenes egne erfaringer og opplevelser, fra deres ståsted og perspektiv. En kvalitativ tilnærming egner seg godt til dette (Kvale & Brinkmann, 2009; Malterud, 2017). Problemstillingen har vært avgjørende for hvilken forskningsmetode jeg valgte (Langdridge, 2017; Malterud, 2017; Tjora, 2012).

Når jeg i problemstillingen utforsker ungdommenes *erfaringer* velger jeg samtidig at deres subjektive opplevelser skal danne grunnlaget for min forskning. Dette valget av perspektiv er inspirert av en fenomenologisk-hermeneutisk tenkemåte, som igjen vil prege hvordan jeg oppfatter og tolker det ungdommene forteller.

3.3 Datainnsamling

Det finnes flere metoder for innhenting av informasjon innen kvalitativ metode (Tjora, 2013). Jeg valgte semistrukturerte forskningsintervjuer til min datainnsamling. Denne intervjuformen har som formål å få tak i informantens meninger, erfaringer og holdninger til et fenomen ut fra sitt ståsted – sin livsverden – og bygger på et fenomenologisk perspektiv (Kvale, 2001; Tjora, 2013). Dette passet godt til mitt forskningsspørsmål og vitenskapelige ståsted. Jeg ønsket at intervjuene skulle forløpe mest mulig som en fri samtale med tanke på at det finnes lite forskning på dette området fra tidligere. Jeg valgte å utarbeide en intervjuguide for å holde en viss struktur. Denne var ment å fungere veiledende, og jeg ville være åpen for digresjoner og andre tema dersom informanten førte samtalen dit. Dette kunne gi meg nyttig innsikt og kunnskap som jeg ikke hadde tenkt ut på forhånd (Langdridge, 2017).

Intervjuguiden (vedlegg 1) ble utarbeidet etter å ha fundert og reflektert rundt hvordan jeg kunne formulere noen få åpne spørsmål som ville stimulere informanten til å snakke mest mulig fritt. Jeg endte med syv punkter hvor intervjuets struktur ble skissert. Jeg startet med velkommen og faktaspørsmål for å komme i gang og bli litt «varm i trøya». Faktaspørsmål var for eksempel hvor lenge de hadde vært tilrettelegger i «MED ungdom i fokus» og hvor mange «Fokusdager» de hadde ledet. Deretter fulgte to åpne hovedspørsmål hvor jeg ber de fortelle om sine erfaringer med å være ung tilrettelegger, samt om dette har hatt betydning for dem personlig / deres personlige utvikling. Så følger spørsmål om det er andre erfaringer fra det å være tilrettelegger de ønsker å dele. Når vi går over til avslutning, forespørres om det er andre tema og erfaringer enn de vi har snakket om, de ønsker å fortelle. Deretter avrunding og takk for at de stilte opp. Under hvert hovedspørsmål hadde jeg notert stikkord for hvordan spørsmålene kunne følges opp. Intervjuguiden ble utarbeidet med tanke på at intervjuet skulle følge en tre-delt struktur som besto av oppvarming, refleksjon og avrunding (Tjora, 2013).

3.4 Rekruttering og utvalg

I kvalitative intervjustudier er hovedregelen at man velger informanter som vil kunne uttale seg reflektert om det aktuelle tema vi forsker på (Tjora, 2013). I min studie var det derfor naturlig å rekruttere informantene blant tilretteleggerne i prosjektet «MED ungdom i fokus». Kvalitative studier bygger sjelden på data fra et stort antall deltakere, men vurderer utvalget ut fra informasjonsstyrken i utvalget (Malterud, 2017). Min studie hadde en relativt fokusert problemstilling og deltakerne hadde mye kunnskap og informasjon om problemstillingen. Dette

gjorde at jeg forventet intervju av relativt god kvalitet på informasjonen. Med bakgrunn i dette hadde jeg planlagt å intervju 6-8 tilretteleggere for medvirkningsarbeid, der inklusjonskriteriet var at de måtte ha ledet «Fokusdager» minimum to ganger. Jeg hadde en tanke om at det var behov for et visst erfaringsgrunnlag for at informantene kunne si om dette hadde hatt betydning for dem personlig. Etter drøfting med prosjektleder i «MED ungdom i fokus» ble jeg rådet til å høyne erfaringskravet til minimum ti ganger. Denne relativt store økningen i inklusjonskriteriene var for å styrke kvaliteten på informasjonen. I ettertid er det vanskelig å forstå hvorfor jeg først satte et så lavt krav til erfaring. Dette må i beste fall kunne skrives på kontoen for manglende erfaring.

Prosjektleder gjennomgikk listen over godkjente tilretteleggere i prosjektet, og kom tilbake med ti navn på ungdommer som fylte kriteriene. To av disse valgte jeg bort, ut fra ei vurdering av nærhet i relasjon mellom oss. Vi var alle lønnede kollegaer i prosjektet. En informant befant seg i utlandet og var derfor ikke aktuell og en informant hadde gitt beskjed om at hun ønsket en pause fra prosjektet fordi hun hadde det for travelt. De gjenstående seks ungdommene ble forespurt pr. e-post om å delta i forskningsprosjektet. I e-posten ble det gitt informasjon om bakgrunnen for forskningen, at det var frivillig å delta og at de kunne trekke seg fra forskningen når som helst uten at dette ville få konsekvenser av noen art (vedlegg 2).

Samtlige av informantene takket ja til å delta. Jeg tok deretter ny kontakt med dem for å avtale tidspunkt, samt informere mer om både frivillighet og hva samtykket innebar, samt for å gi ytterligere informasjon om studiens formål. Alle fastholdt at de ønsket å bidra som informanter, og flere sa de synes det var spennende å delta i forskning. Informantene var to gutter og fire jenter i alderen 14-19 år. De hadde vært tilretteleggere i «MED ungdom i fokus» fra seks måneder til to år. De med lengst fartstid hadde vært med helt fra prosjektets spede begynnelse, før det ble formalisert som «MED ungdom i fokus». Alle informantene hadde blitt introdusert til «MED ungdom i fokus» gjennom lokalt og/eller regionalt ungdomsråd. De hadde opplæring i MED-metodikk og alle hadde ledet minimum ti «Fokusdager».

3.5 Gjennomføring av intervjuer

Intervjuene ble foretatt i tidsrommet slutten av februar til begynnelsen av april 2018. Informantene fikk selv velge hvor og når intervjuet skulle være. De fleste valgte å gjøre intervjuet i forbindelse med et oppdrag eller arrangement i regi av «MED ungdom i fokus». Dette var mest praktisk da informantene var spredd over flere kommuner i Nordland.

Alle informantene ble intervjuet individuelt. To intervju ble foretatt i etterkant av «Fokusdager» hvor informanten hadde hatt oppdrag som tilrettelegger. Ett intervju ble gjort etter avtale med informant (uavhengig av oppdrag / arrangement). Disse intervjuene ble gjort i lokalene til «MED ungdom i fokus». Tre intervju ble gjort under ei kurshelg som «MED ungdom i fokus» arrangerte. Det ble der gjort individuelle avtaler med informantene hvor og når det passet at vi gjennomførte intervjuet. Informantene ble forespeilet at intervjuet kom til å ta 45 – 60 minutter. I realiteten tok hvert intervju i overkant av 30 minutter. Jeg ble litt overrasket over dette fordi jeg hadde forventet at det ville vare lengre. Jeg har i ettertid reflektert en del rundt dette, da jeg ble litt stresset over at intervjuene var «for korte». Når jeg har gjennomgått intervjuene ser jeg at informantene selv på et gitt tidspunkt gir uttrykk for at de ikke har mer å tilføye. De har da besvart spørsmålene og tema fra intervjuguiden. Ved et par anledninger kom informantene med ny informasjon når de ble spurt om det var andre tema eller erfaringer de ønsket å dele, enn de vi hadde snakket om. Ut over dette gav informantene uttrykk for at de ikke kom på noe mer de ville si eller de refererte til det de hadde sagt tidligere. Dette tolket jeg som et metningspunkt i intervjuet og valgte å avslutte. I ettertid ser jeg at jeg kunne vært forberedt på dette hvis jeg hadde kjørt pilotintervju. Innholdet i intervjuene vurderes imidlertid som gode og rike beskrivelser av informantenes erfaringer og gir grunnlag for analyse og resultater. Jeg vurderte informasjonsstyrken som tilfredsstillende selv om lengden på intervjuene var forventet å vare lengre. Den kunne også vært enda sterkere dersom jeg hadde hatt flere informanter (Malterud, 2017).

3.6 Transkribering og analyse

Å analysere data er en prosess der man systematiserer materialet og stiller spørsmål til innholdet, med støtte fra relevant teori. Vi forsøker å gjenfortelle svarene fra informantene på en forståelig og relevant måte. I en kvalitativ studie skal vi ikke gjenfortelle og reproducere gammel innsikt, men ha som mål å utvikle ny kunnskap. Rådata er utgangspunktet for valg av tekstelementer med potensiell kunnskapskraft. Det vil si at vi filtrerer bort mye av materialet, uten å miste helheten av syne (Malterud, 2017).

Alle mine intervju ble tapet og senere overført til dataprogrammet INvivo. Jeg transkriberte alle intervju selv relativt kort tid etter at intervjuene var ferdige; samme dag eller påfølgende dag. Ved å transkribere selv fikk jeg god kjennskap til materialet. Jeg opplevde at transkribering åpnet for et nytt møte med teksten som gav rom for andre ettertanker og slutninger enn da

opptaket ble gjort (Malterud, 2017). Jeg valgte å gjøre transkripsjonene om til bokmål, og markerte pauser med (...) og latter med (latter). Det er alltid en fare ved transkripsjon at man mister nyanser underveis, som tonefall og kroppsspråk (Kvale & Brinkmann, 2009).

Ettersom jeg er nybegynner innen forskning valgte jeg å benytte Malterud (2017) sin systematiske tekstkondensering (STC) som modell i analysearbeidet. Denne blir beskrevet som en pragmatisk metode som er utviklet med sikte på å gi nybegynnere en enkel innføring i analyseprosessen på en systematisk og overkommelig måte. Analysemodell er induktiv og iterativ og tar sikte på å få frem ny kunnskap om deltakernes erfaringer. Modellen går over fire trinn. Første trinn er å gjøre oss kjent med materiale og få helhetsinntrykk, deretter å finne meningsbærende enheter, så abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene (kondensering) og til slutt sammenfatte betydningen av dette gjennom beskrivelser, begreper og resultater (Malterud, 2017).

Jeg vil i det følgende gi en gjennomgang av analyseprosessen. Jeg opprettet en prosjektlogg hvor jeg noterte ned alle steg og valg jeg gjorde underveis. Dette var til god hjelp gjennom det trinnvise analysearbeidet som systematisk tekstkondensering er basert på.

3.6.1 Trinn 1: Helhetsinntrykk – fra villniss til foreløpige temaer

Jeg startet med å lese gjennom hele det skriftlige materialet fra intervjuene. Formålet var å få et helhetsbilde. Jeg forsøkte å sette min forforståelse og teoretiske bakgrunn til side, og lese med et åpent sinn og nysgjerrighet for å finne mulige tema relatert til problemstillingen. Jeg brukte markeringstusj, markerte ord og utsagn som på en eller annen måte sa noe om de unges erfaringer med å være tilretteleggere, og supplerte med stikkord i marginen. Intensjonen var å oppsummere mitt inntrykk fra hvert intervju (Malterud, 2017). I analysens første trinn kom jeg frem til seks foreløpige tema: Kommunikasjon, selvtillit, relasjon, toleranse, meningsfullt og motivasjon.

3.6.2 Trinn 2: Meningsbærende enheter – fra foreløpige temaer til koder og sortering

På dette trinnet i analysen skal vi forsøke å samle oss rundt tre – fem reviderte foreløpige temaer som skal bli kodegrupper. Formålet er å skille relevant tekst fra irrelevant og finne meningsbærende enheter. Det vil si tekst som bærer med seg kunnskap om ett eller flere tema fra første analysetrinn og som sier noe om informantenes erfaringer med å være tilretteleggere.

Samtidig som jeg identifiserer de meningsbærende enhetene, begynner jeg å systematisere dem. Dette er koding. Kodingen er en systematisk dekontekstualisering, der deler av teksten ble hentet ut av sin opprinnelige sammenheng og senere lest i sammenheng med tekstdeler som var beslektet (Malterud, 2017). I denne prosessen jobbet jeg interaktivt med teksten, og fikk en gradvis omforming av tema til reviderte kodegrupper, i tråd med det som fremkom i tekstene. Kodegruppene jeg sto igjen med var 1) kunnskap om gruppeprosesser, 2) mestring, 3) meningsfullt, 4) sosial kompetanse, 5) sosialt nettverk / venner. I tillegg hadde jeg ei kodegruppe jeg kalte «annet» hvor jeg samlet tekst med meningsbærende enheter som jeg var usikker på omhandlet problemstillingen, men som var viktig likevel i denne fasen.

3.6.3 Trinn 3: Fra kode til abstrahert meningsinnhold

På dette trinnet la jeg foreløpig til side det tekstmaterialet som ikke var tatt med under meningsbærende enheter i kodegruppene. De meningsbærende enhetene var nå sortert i fem kodegrupper, pluss kodegruppen «annet».

Ettersom jeg hittil hadde vært alene om vurderingene i analysearbeidet, ønsket jeg innspill fra andre for å høre deres mening om sorteringsarbeidet så langt. Jeg valgte å spørre en venn med en helt annen yrkesbakgrunn enn meg. Hun kom fra IT-bransjen og jobbet i et kommersielt firma. Jeg synes det ville være interessant å få hennes perspektiv i denne fasen av analysearbeidet, og at det var en fordel at hun ikke jobbet innen fagfeltet helse eller med barn og unge. Dette var en nyttig prosess. Hun kom med kritiske innspill og vi fikk gode diskusjoner som førte til at jeg revurderte kodegruppene på nytt. Jeg hadde nå igjen åtte kodegrupper, inkludert gruppen jeg kalte «annet». Jeg jobbet med dette over flere dager; vurderte, reflekterte og systematiserte. Nok en gang ble de meningsbærende enheter gjennomgått og justert etter hvordan teksten sto frem etter hvert som den modnet i mitt hode. Jeg endte opp med fire kodegrupper med inntil fem subgrupper i hver: 1) Sosial kompetanse med subgruppene «å tune seg inn», «selvinnsikt», «å gjøre seg forstått», «å etablere sosiale relasjoner» og «samarbeid». 2) Sosialt nettverk med subgruppene «nettverk for fremtiden», «utvidet sosialt nettverk», «profesjonelt nettverk» og «vennskap». 3) Mestring med subgruppene «tryggere på seg selv», «bedre prestasjoner muntlig og skriftlig», «selvtillit» og «selvbilde/selvfølelse». 4) Meningsfullt med subgruppene «meningsfullt og viktig med ung-til-ung», «å gjøre en forskjell og å formidle de unges mening», «toleranse og åpenhet» og «kunnskap om kommuner». Ettersom jeg igjen var alene i analysearbeidet ble både kode- og subgrupper preget av mitt

teoretiske ståsted. Jeg gikk nå omsider i gang med siste del av trinn tre; å fokusere på subgruppene som analysemateriale. Først laget jeg et kondensat - et kunstig sitat - som skulle ha med seg innholdet fra de enkelte meningsbærende enheter i hver subgruppe (Malterud, 2017). Kondensatet skal inneholde summen av alle deltakernes stemmer. Det kunstige sitatet ble skrevet i jeg-form for å minne oss om at vi foreløpig skal representere hver deltaker omtrent slik de uttalte seg i intervjuet. Dette ble gjort for hver av kodegruppene. Da kondensatet av alle kodegruppene var gjennomarbeidet, lagde jeg et "gullsitat" for alle kodegruppene som best mulig skulle illustrere essensen i det kunstige sitatet (Malterud, 2017). «Gullsitatet» for kodegruppe Sosial kompetanse ble for eksempel: *"Det er viktig å skape en god stemning på en Fokusdag slik at alle blir trygge nok til å si sin mening. Jeg må tilpasse metodene til gruppen, og må være god på å lese mennesker"*.

3.6.4 Trinn 4: Fra kondensering til beskrivelser, begreper og resultater

I analysens siste del ble alle kodegruppene og deres subgrupper gjennomgått på nytt med den hensikt å lage en sammenfatning - en analytisk tekst - av hver kodegruppe, inkludert subgruppen. Teksten ble skrevet i tredjeperson. Dette fordi min rolle nå var å gjenfortelle på vegne av andre slik at det blir ny kunnskap (Malterud, 2017). Teksten jeg nå satt igjen med utgjorde et relevant aspekt ved hovedfunnene i forskningsprosjektet. Etter at alle kode- og subgruppene var gjennomarbeidet og sammenfattet til en tekst, laget jeg overskrifter som passet til hva dette handlet om. Dette ble navnet/tittelen på analysens siste steg; funnkapitlet.

3.7 Forskerrollen og forforståelse

I tråd med mitt fenomenologisk-hermeneutiske ståsted er min overbevisning at forskeren ikke har en nøytral rolle uten innflytelse på kunnskapen som innhentes og formidles i et forskningsprosjekt. Uansett hvilken metode vi anvender vil forskerens person påvirke både prosess og resultat i forskningen, ut fra den forforståelsen vi alltid har med oss inn i situasjonen. Vi preges av vårt faglige og forskningsmessige ståsted, våre motiver og personlige erfaringer. Dette er særlig viktig i kvalitative studier, der vi som forskere er det viktigste redskapet for å innhente informasjon (Kvale & Brinkmann, 2009; Malterud, 2017; Tjora 2013). Vi kan betrakte dette som en ulempe i forskningsprosessen eller vi kan se på det som en ressurs. Tjora (2013) mener forskerens engasjement bør ses på som en ressurs, men vi må redegjøre for hvordan vår posisjon kan komme til å prege forskningsarbeidet. Jeg vil derfor legge frem noen betraktninger rundt hva som kan ha preget min forskerrolle og forforståelse underveis i forskningsprosessen.

Jeg hadde på forhånd gjort meg noen betraktninger relatert til forskerrollen. Jeg var særlig oppmerksom på min dobbelt-rolle som forsker og ansatt i prosjekt «MED ungdom i fokus». Dette kunne gjøre at jeg tolket informantenes utsagn i konteksten jeg kjente prosjektet fra, noe som dermed kunne påvirke hva jeg vektla av informasjon. Det kunne føre til at jeg ikke greide å formidle informantenes erfaringer så «rent» og nøyaktig som jeg burde (Thrana, 2008). Informantene kunne også komme i en form for lojalitetskonflikt mellom mine to roller. På den ene siden var jeg ansatt i «MED ungdom i fokus», og på den andre siden var jeg nå forsker som ønsket å finne ut mest mulig om deres erfaringer fra «MED ungdom i fokus», på godt og vondt. Dette kunne gjøre at informantene «pyntet på» sine erfaringer og unngikk å komme med negative erfaringer, i frykt for at dette skal få konsekvenser for dem senere, for eksempel ved tildeling av oppdrag. Jeg var derfor nøye med å orientere om at informasjonen jeg fikk som forsker ikke ville bli benyttet inn i prosjekt «MED ungdom i fokus», og at informasjonen verken ville gi fordeler eller være en ulempe for dem som tilretteleggere. Under intervjuet forsøkte jeg å legge opp til at både positive og negative erfaringer var like relevante, og informantene ble også spurt om begge typer erfaringer. Jeg forsøkte stille meg i en ikke-vitende posisjon, og ba informantene om å utdype der det kunne virke som om de trodde jeg forsto ut fra min stilling i prosjektet.

En annen faktor jeg dvelte ved var om det ville oppleves intenst å sitte i en intervjusituasjon sammen med en voksen inntil 1 time. Det er et asymmetrisk forhold mellom voksen og ungdom i forhold til alder og ofte (makt)hierarki og mellom forsker og informant (Tjora, 2013). Jeg tilstrebet derfor å være åpen og nysgjerrig, og ønsket å formidle min holdning om at informantene var ekspertene på fenomenet jeg forsket på. I ettertid ser jeg at min bekymring for om det kunne være intenst og utmattende å være i ene-intervju med en voksen opptil en time kan ha påvirket lengden på intervjuene. Alle mine intervju virket å komme til et metningspunkt etter 30-35 minutter. Kanskje hadde min bekymring for den potensielle belastningen gjort at jeg ubevisst styrte intervjuene mot en slutt etter 30 minutter? På den annen side kan det kanskje være riktig som informantene selv sa, at de ikke hadde mer å formidle på dette tidspunktet i intervjuet og at det var tilfeldig at tidsrammen var nokså lik. Likevel burde jeg ha dvelt mer ved dette mens jeg var i fasen med intervjuer.

Min forforståelse var også preget av at jeg jobbet i «MED ungdom i fokus» og kjente prosjektet relativt godt. Samtidig var jeg ganske ny, og flere av informantene hadde lengre erfaring enn meg i prosjektet. Det som sannsynligvis preget min forforståelse mest var min fagbakgrunn

som klinisk sosionom og arbeid med barn og unge gjennom tyve år. Jeg har alltid vært opptatt av relasjon og samarbeid mellom hjelper og de som trenger hjelp, og hatt en tilnærming til klienten/pasienten forankret innen Empowerment-dimensjonen. Med dette mener jeg at fokus har vært på myndiggjøring og tro på at mennesket selv vet best hva problemet er og hva de trenger hjelp til (Karlsson & Borg, 2017). Det betyr at hjelpetilnærmingen har vært preget av å gjøre individer og familier i stand til å mobilisere egne ressurser slik at de kan forbedre sin situasjon og livskvalitet. Dette er en ressursorientert tilnærming med fokus på samarbeid, likeverd, brukermedvirkning og mobilisering av ressurser (Slettebø, 2000). Implisitt i dette ligger troen på at mestring styrker selvtillit og selvbilde, og gir motivasjon til å mestre nye oppgaver. Denne forforståelsen kan ha påvirket meg til å lete etter og vektlegge mestringsressurser og positive erfaringer hos informantene. Jeg forsøkte å være bevisst dette, men resultatene fra analysen viser at det var relativt lite negative erfaringer som ble trukket frem, noe som kanskje kan tilskrives min forforståelse. En annen faktor jeg forsøkte å være oppmerksom på var å ikke gå inn i en terapeut-rolle. Jeg har jobbet mye med narrativ tilnærming i terapi, slik at historiefortelling, slik jeg la opp til i intervjuet, kunne potensielt ligge nært opp til en terapeutisk samtale dersom jeg ikke hadde vært oppmerksom på min respons og oppfølgingsspørsmål.

Jeg har tilstrebet å være bevisst ovennevnte forhold relatert til min forskerrolle og forforståelse, men dette er relevant å ha med seg når resultatene presenteres.

3.8 Studiens kvalitet

I kvalitativ forskning så vel som i kvantitativ forskning bør man ha et bevisst forhold til kvalitet. Dette gjøres gjerne ut fra kriterier som pålitelighet, gyldighet og overførbarhet (Kvale & Brinkmann, 2009; Tjora, 2013).

3.8.1 Pålitelighet

Pålitelighet handler om forskningsresultatenes troverdighet og konsistens (Kvale & Brinkmann, 2009). Det er viktig å reflektere over om man har noe til felles med informantene eller om man har spesiell kunnskap eller engasjement i det man skal forske på (Tjora, 2013). I mitt tilfelle vil det ha betydning at jeg er ansatt i prosjektet jeg forsker på. For å styrke reliabiliteten i studien har transparens vært viktig. Jeg har derfor beskrevet valg jeg har tatt underveis i forskningsprosessen, og jeg har tilstrebet å være selv-refleksiv og åpen på at både prosessen

med innhenting av informasjon, analyse og tolkning er farget av min forskerrolle og min forforståelse.

3.8.2 Gyldighet

Gyldighet som kvalitetskriterium omhandler hvorvidt svarene vi finner i vår forskning svarte på forskningsspørsmålet (Tjora, 2013). Å validere handler om å kontrollere, og også her er transparens i alle faser av forskningen viktig. Kvale og Brinkmann (2009) argumenterer for at validering skal gjennomsyre hele forskningsprosessen. De argumenterer for at valideringsarbeidet skal fungere som en kvalitetskontroll gjennom alle stadier av kunnskapsproduksjonen, og snakker om validering i syv stadier. Det starter med tematisering, da gyldigheten i en undersøkelse avhenger av hvor solid den teoretiske forutantakelsen er og hvordan dette leder til forskningsspørsmålet. Deretter følger planlegging og metode, intervjuing, transkribering, analyse, validering og rapportering. Den siste fasen inkluderer spørsmålet om rapporten gir en valid beskrivelse av hovedfunnene (Kvale & Brinkmann, 2009). Min intensjon har vært åpenhet om valg jeg har tatt i de ulike fasene av forskningen.

3.8.3 Overførbarhet

Med overførbarhet menes å vurdere om resultatene kun er av lokal interesse eller om de kan overføres til andre intervjupersoner og situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2009). I min studie har seks informanter fortalt om sine erfaringer med å være tilretteleggere for ungdomsmedvirkning og om dette har hatt betydning for deres personlige utvikling. Overførbarheten vil være både i lokal interesse og kunne overføres til studier av lignende fenomener. Den lokale interessen vil primært være om dette representerer flere av tilretteleggerne i «MED ungdom i fokus». Ettersom det ikke finnes tidligere forskning på tilretteleggeres erfaringer med «MED ungdom i fokus» vil det være relevant å sammenligne funnene med andre sammenlignbare fenomener. I min studie har jeg funnet likhet i resultater fra andre former for medvirkning. Det vil også være opp til leseren å vurdere hvilken grad mine funn vil ha overføringsverdi.

3.9 Forskningsetikk

Etikk skal være gjennomgående i alle faser av forskningsprosjektet (Kvale & Brinkmann, 2009). I tråd med etiske retningslinjer skal vi sikre informanten informert samtykke, anonymitet og konfidensialitet, samt informasjon om konsekvenser ved deltakelse og hvilken rolle forskeren har. Min studie ble meldt inn og fikk godkjenning fra Norsk Senter For Forskningsdata (NSD) i februar 2018, prosjektnummer 58211 (vedlegg 3). Kvale og Brinkmann (2009) påpeker at vårt etiske ansvar strekker seg ut over retningslinjene, og jeg har tilstrebet å ha etiske refleksjoner rundt alle ledd i min studie.

3.9.1 Informert samtykke og frivillighet

Informert samtykke betyr at deltakerne i forskningsprosjektet får relevant informasjon om prosjektet og dets formål, samt å informere om at deltakelse er frivillig (Kvale & Brinkmann, 2009). I mitt forskningsprosjekt fikk alle tilsendt et informasjonsskriv sammen med e-posten med forespørsel om deltakelse (vedlegg 2). Her ble det gitt informasjon om formål med prosjektet, hvordan data ble oppbevart og behandlet, at deltakelse var frivillig, samt at man kunne trekke seg underveis uten å oppgi årsak og uten at det ville få noen konsekvenser for dem (Carlsen, et al., 2014). Informasjonsskrivet inneholdt også kontaktinformasjon om meg og veileder, slik at de kunne ta direkte kontakt med veileder for mer informasjon dersom de ønsket det. Formålet var å gi potensielle informanter god informasjon før de tok stilling til om de ønsket å delta. Informanter under 16 år måtte ha underskrift fra foreldre i tillegg til at de selv samtykket. Dette selv om unge fra 15 år kan gi samtykke på selvstendig grunnlag (Carlsen, et al., 2014; Norsk senter for forskningsdata, 2018). Deltakerne over 16 år samtykket på selvstendig grunnlag. På intervjudagen gjennomgikk vi informasjon og samtykke på nytt, for å sikre at de hadde forstått innholdet.

3.9.2 Konfidensialitet og anonymitet

Alle lydopptak ble gjort på en mobiltelefon som kun var til bruk for dette formålet (uten SIM-kort). Mobiltelefonen var nedlåst og sikret med kode. Alle intervju ble slettet umiddelbart etter at lydfilen ble overført til NVivo. Dataprogrammet er installert på min bærbare PC, som er sikret med passord. For å anonymisere transkripsjonene ble alt skrevet på bokmål. Det ble under intervjuene ikke nevnt navn på deltakerne.

Konfidensialitet og anonymitet vil i min studie inneha en ekstra utfordring fordi det er en relativt liten gruppe ungdommer (ca. 40 personer) som er godkjent som unge tilretteleggere i

«MED ungdom i fokus», og de fleste kjenner hverandre. Det kom relativt raskt frem at informantene hadde snakket seg imellom om at de skulle delta i forskning, og flere av dem gav uttrykk for at de visste hvem andre som skulle delta i studien allerede da de kom til intervjuet. Dette gir en ekstra utfordring i å sikre at sitater og eksempler fra informantene ikke skal gjenkjennes eller spores tilbake til den enkelte ungdom. Jeg har derfor foretatt noen omformuleringer og små endringer, som er vurdert å ikke gå ut over meningsinnholdet, for å sikre at det ikke kan spores til informanten. I tillegg har jeg valgt fiktive navn og kjønn på deltakerne når det gis sitater for å sikre anonymitet (Malterud, 2017).

4. PRESENTASJON AV FUNN

Denne studien handler om å utforske og utvikle kunnskap om erfaringer med å være tilretteleggere for et organisert medvirkningsprosjekt, hvilken betydning dette har hatt for dem personlig og om erfaringen har hatt betydning for psykisk helse. Intervjuene må ses innenfor konteksten av at de er unge tilretteleggere i prosjekt «MED ungdom i fokus». Jeg vil nå presentere hovedfunnene som ble identifisert gjennom analyseprosessen av datamaterialet. Disse er systematisert under fire hovedtema som vil bidra til å belyse problemstillingen:

- Å bli tryggere sosialt - «man blir jo ekstremt god til å lese mennesker etter hvert»
- Nettverksbygging - «man har både menneskene og kunnskapen i fremtiden»
- Mestringsopplevelser og styrket selvtillit - «å mestre en ting gir deg motivasjon til å prøve ut nye ting»
- Kjennes meningsfullt – «At det gjør en forskjell!»

I tillegg til disse hovedfunnene gav informantene viktige tilbakemeldinger til «MED ungdom i fokus» på drift og struktur. Dette valgte jeg å ikke ta med videre da det vurderes å komme litt på siden av forskningsspørsmålet. Navnene som gjengis under sitater er pseudonymer for å ivareta informantenes anonymitet.

4.1 Å bli tryggere sosialt – «man blir jo ekstremt god til å lese mennesker etter hvert»

Flere av deltakerne sa at deres engasjement i «MED ungdom i fokus» og erfaringer fra å være ung tilrettelegger hadde gjort dem tryggere i sosiale situasjoner. Dette gjaldt i rollen som tilrettelegger, men også generelt i livet. De var blitt tryggere i kontaktetablering og samhandling med både jevnaldrende og voksne. Dette refererte de til som en positiv utvikling hos seg selv som de har hatt nytte av på andre sosiale arenaer. Anna sier:

«Det har hjulpet meg mye sosialt. Det er mye lettere å bli kjent med nye folk når man har det for vane å stille spørsmål og få folk til å utdype seg» (Anna).

Anna refererer her til at tilretteleggerens oppgave på en «Fokusdag» er å stille gode spørsmål til gruppedeltakerne for å få frem mest mulig om saken som drøftes. Hun hadde blitt ganske god til å stille spørsmål slik at hun fikk utfyllende svar. Dette bidro til at hun kjente seg tryggere i sosiale settinger og kom lettere i kontakt med folk også utenom Fokusdagene. Anna påpekte

at tryggheten i sosiale situasjoner var en god erfaring og en styrke for å fungere i sosiale fellesskap generelt:

«Det at jeg har blitt tryggere på å snakke med folk gjør det lettere å bygge relasjoner. Ja, for man trenger jo å kunne snakke med folk uansett hva man gjør, for vi er jo veldig sosiale» (Anna).

Anna løfter blikket og ser den styrkede sosiale tryggheten i et større perspektiv. Hun begrunner dette ut i fra at vi mennesker er sosiale vesener som samhandler og forholder oss til hverandre på de fleste områder i livet.

Å være ung tilrettelegger innebærer å lede ei gruppe gjennom en «Fokusdag» hvor målet er at alle får sagt sin mening om et gitt tema. Gruppeprosessen skal være åpen, men målrettet fordi en Fokusdag alltid er forankret i et oppdrag. Informantene fortalte om sine erfaringer med å lede grupper. De var opptatt av å «tune seg» inn og tilpasse spørsmål og aktiviteter etter hvilken gruppe de møtte. De fokuserte på å etablere et trygt og godt miljø, slik at alle skulle tørre å si sin mening. De ønsket å signalisere til gruppa at de var ungdommer på lik linje med dem og deltok på lik linje med de andre gruppedeltakerne på for eksempel «icebreakers»-aktivitetene. På den andre siden var de bevisst sin rolle som gruppeledere hvilket innebar at de måtte sette egne meninger til side, og at det faktisk er en ubalanse i maktforholdet når noen er satt til å lede andre. Flere av informantene sa de var opptatt av at det ikke skulle bli en ovenfra-og-nedholdning, men at de skulle fremstå som likeverdige, samtidig som de ønsket å være trygge og tydelige gruppeledere. Brage forklarte det slik:

«Viktig å være på lik linje, klare å holde språket der nede og prøve å «menge seg litt inn». Ikke bli veldig overordnet» (Brage).

«Å menge seg litt inn» forstår jeg her som å tune seg inn i forhold til deltakerne. Han ønsket å fremstå som likestilt med de andre. Han var også oppmerksom på at språket måtte være forståelig for å unngå distanse og misforståelser. Dette illustrerer innsikt i hvordan etablere en sosial relasjon til mennesker du aldri har møtt før.

Informantene fortalte om virkemidler de benyttet for å få ei trygg gruppe og hva de kunne gjøre hvis for eksempel samtalen stoppet opp eller gruppa ble urolig. Grupperegler og Icebreaker-aktiviteter var lærte metoder de fant nyttige, men det som var interessant var evnen de formidlet til å lese sosiale situasjoner og tilpasse opplegget til gruppen de ledet. Flere av informantene

påpekte at de aldri visste hvem de møtte før «Fokusdagen» startet. Var gruppa aktiv eller passiv, hvilken bakgrunn kom de fra, hvilke aktiviteter likte de? Alt dette var noe de håndterte fortløpende. Anna forklarer hvordan hun tenker dersom hun møter ei gruppe hvor deltakerne er litt urolige:

«Hvis man har ei gruppe som er litt urolig og det er vanskelig å få informasjon fra dem, da må vi rett og slett bare tilpasse oss gruppen. Man må tenke litt sånn «okay, denne aktiviteten liker de», og så bytte ut noen spørsmål vi hadde tenkt på en annen aktivitet til den de liker bedre. Omformulere spørsmålene til aktivitetene. Ta litt mer pauser, og ta noen leker for å få de til å komme inn mentalt igjen» (Anna).

Annas utsagn illustrerer at de unge tilretteleggerne er fokusert på sin rolle og sitt oppdrag. Hun snakker om at de må være åpen i møte med gruppen, være innstilt på å være fleksibel og endre litt på planene for å få til gode prosesser. En annen informant sa at det alltid var lurt å ha noen oppfølgingsspørsmål «på lager» fordi hun hadde erfaring med at åpne spørsmål noen ganger kunne føre til at hele diskusjonen stoppet opp. Da var det greit å ha forberedt noen ekstra spørsmål for å få samtalen i gang igjen. Informantene formidler at de har oppmerksomheten både på samhandling og dialog når de leder «Fokusdager», samt at de må ha evne til å improvisere. Erika oppsummerte denne egenskapen som god menneskekunnskap, og konstaterte:

«Man blir jo ekstremt god til å lese mennesker etter hvert!» (Erika).

Dette ble fremstilt som en positiv egenskap både i rollen som tilrettelegger på «Fokusdager» og i livet forøvrig. Hun hadde laget et eget begrep om dette: «*MED-ungdom-i-fokus-hjernen*». Begrepet ble brukt for å forklare at det noen ganger ligger det mer bak et utsagn eller en atferd enn det ser ut som ved første øyekast, og dette er noe «*MED-ungdom-i-fokus hjernen*» fanger opp. Erika mente det var viktig å stoppe opp og undre seg litt dersom det kom utsagn eller en atferd som skapte reaksjoner på en eller annen måte. Da var det viktig å finne ut av dette for å unngå misforståelser. For hennes del hadde denne «hjernen» kommet godt med i diskusjoner generelt i hverdagen og for å forstå andre mennesker bedre. Hun forklarte:

«Å lese mennesker er en kunnskap til bruk ellers i livet. Hvis man sitter på skolen og tar seg selv i å bli irritert på en medelev, da kommer «*MED-ungdom-i-fokus-hjernen*» og skruer seg på. Jeg tenker «ja, her er kanskje ikke alt som det skal». Jeg bruker det ekstremt ofte i diskusjoner med lærerne. Da bruker jeg den hjernen med én gang: «Du vet ikke hva den eleven har gått gjennom, kanskje du skal ta deg en prat», hvis læreren

angriper elever. Bruker den også hjemme og på fritiden. Jeg gjør det ikke bevisst, men bruker «MED-ungdom-i-fokus-hjernen» ofte. Det vil si at jeg sjekker og lytter om det ligger noe under det som blir sagt» (Erika).

Erika viser her en innsikt i kommunikasjon og sosial samhandling som krever erfaring og kunnskap om mennesker. Felles for alle informantene var at de anså det som en naturlig del av sin oppgave å tilpasse metodene og kommunikasjon til gruppen de ledet. Selv om kunne være krevende, anså de det som en viktig faktor for å få frem de unges stemme. David sa at han ofte fikk en seg ekstra god følelse etter en «Fokusdag» fordi han hadde bidratt til at barn og unges meninger kommer frem. Han forklarte det slik:

«At du klarer å tilpasse deg.. Klarer å høre på hva de har å si og klarer å få det ned på den måten de ønsker. Da føler du rett og slett at du har klart en «Fokusdag» på en veldig god måte; at det ikke har vært vanskeligheter og at du føler at du har forstått hva de egentlig har ment, og sånne ting.. Det er veldig viktig å ha en god følelse etter en Fokusdag, og det har jeg som oftest!» (David).

Utsagnet viser oppmerksomheten han har på å få til et trygt miljø, forstå riktig det som sies og at meningene formidles videre nøyaktig og troverdig måte. Dette er en av kjerneaktivitetene til de unge tilretteleggerne for medvirkningsarbeid. Kvaliteten på informasjonen og hvordan den nedtegnes og videreformidles synes å være viktig for at David kjenner seg fornøyd.

Et par av tilretteleggerne tematiserte også sin posisjon som rollemodeller når de ledet «Fokusdager». Erika sa:

«Jeg både prater og skriver mye finere når jeg er på jobb, men det er også andre ting som at jeg for eksempel ikke snuser når jeg jobber for MED ungdom i fokus. Jeg synes ikke det tar seg ut. Vi må te oss ordentlig og ikke oppfordre til det ene eller det andre» (Erika).

Dette viser igjen til bevisstheten rundt å lede grupper. Selv om de er jevnaldrende og tilstreber jevnbyrdighet er informanten klar over at hun også er en rollemodell som må være bevisst sin egen atferd og holdninger. Flere av informantene sa også at de gjennom sin erfaring som tilretteleggere hadde lært mye om hva som var deres sterke sider og hva de kunne bli bedre på. De gav hverandre råd og tips, og positive tilbakemeldinger. De jobbet i team og var opptatt av å tilpasse seg hverandres ressurser. De fordelte ofte oppgavene seg imellom basert på hva de var gode på. Selv om informantene stort sett hadde positive opplevelser med gjennomføring av

«Fokusdager», var de opptatt av at de hele tiden kunne forbedre seg. Noen sa de syntes det var like viktig å få med seg negative erfaringer som positive erfaringer, fordi de da fikk kunnskap om hva de kunne gjøre bedre neste gang. Cecilie var inne på dette:

«Hvis du har en Fokusdag som ikke går så bra, så lærer du jo av det. Alle erfaringene er jo gode erfaringer å ha med seg videre, for har du noe som ikke gikk bra, da vet du hva du må jobbe videre med. Det er jo aldri helt perfekt, liksom. Det er jo alltid noe å gå på. For min del går det helt fint å gjøre feil på Fokusdager; ja, da lærer du jo av det og kommer sterkere tilbake neste gang» (Cecilie).

Jeg oppfattet informantene dithen at de kjente seg trygge i sin rolle som tilretteleggere, men hadde en aktiv holdning til å hele tiden forbedre seg. De hadde ei positiv holdning til å lære av eventuelle feil, og en av dem uttalte at alle de positive erfaringene de hadde fått veide opp for eventuelle negative erfaringer. Flere sa at erfaringen gjennom å være tilrettelegger hadde gjort at de taklet utfordringer bedre.

4.2 Nettverksbygging – «Man har både menneskene og kompetansen i fremtiden»

Dette funnet handler om dannelse av nettverk. Det handler om nære vennskap og mer «profesjonelle» vennenettverk i nåtiden og for fremtiden.

Alle informantene opplevde det positivt at de hadde fått et større sosialt nettverk av å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus». Flere fortalte om nære, betydningsfulle vennskap, mens andre snakket om vennskap i form av gode bekjente med felles interesser og engasjement for samme sak. Noen hadde fått venner de møtte på fritiden, mens andre holdt kontakten via sosiale medier relatert til oppdrag i «MED ungdom i fokus». Kontaktnettet strakte seg over kommune- og landegrenser, og innbefattet både tilretteleggere og deltakere. Mange av tilretteleggerne kjente hverandre fra før gjennom lokalt og regionalt ungdomsrådarbeid. Dette var ikke overraskende, da «MED ungdom i fokus» i starten rekrutterte tilretteleggere fra lokale og regionale ungdomsråd. Det at de hadde minst to felles arenaer hvor de engasjerte seg i ungdomsmedvirkning bidro til at de hadde et relativt bredt felles kontaktnett. Det fremkom at de informerte hverandre om verv og andre medvirkningsarenaer for ungdom, og mange hadde erfaring med at nettverket skaffet tilgang til andre fora for ungdom. Cecilie fortalte:

«Erfaringene har hjulpet meg til å bli mer interessert i ungdomsmedvirkning og at vi skal være med å bestemme, og i politikk generelt og i organisasjoner og sånn. Jeg er nylig blitt valgt inn i en organisasjon på nasjonalt nivå. Det kan hende jeg ikke hadde

vært interessert i dette hvis det ikke var for Ungdomsrådet og «MED ungdom i fokus». Det er liksom en stige opp til flere ting. Det kan lede til flere verv og interesser» (Cecilie).

Denne informanten fortalte også at man gjennom sitt nettverk fikk tilgang på informasjon og muligheter som andre ungdommer kanskje ikke hadde. Dette ligner mye på nettverk som vi kjenner fra næringsliv og politikk. Det bygges nettverk ut fra felles interesser og man rekrutterer folk man kjenner, som man liker og tror vil gjøre en god jobb.

Flere av informantene så for seg at de kunne nyttiggjøre seg kontaktnettet også i fremtiden. Et par av dem sa de ville kontaktes med «MED ungdom i fokus» på sin fremtidige arbeidsplass dersom arbeidsplassen ville ha noe forbedret eller hvis arbeidsplassen slet med noe de ikke visste hva var. Flere snakket også om at de hadde et kontaktnett spredt over flere kommuner og folk med forskjellig kompetanse som de kunne dra nytte av både privat og i jobbsammenheng. Som en av de med mest erfaring sa:

«Det er så utrolig mange flinke folk! Når vi blir eldre så har man jo kontakter; «Okey, han driver med det og det, og nå trenger jeg hjelp til det». Jeg føler at man kan ta det med seg senere. Det er jo så mange ulike mennesker; noen er kjempesmart, noen er kjempeflink med det ene og det andre. Man har både menneskene og kunnskapen i fremtiden» (Brage).

Dette utsagnet synes jeg viser at de unge tilretteleggerne ser for seg at deres vennskap og kontaktnett skal videreføres i fremtiden, og de ser for seg at de gjensidig stiller opp for hverandre dersom noen trenger hjelp i form av praktisk hjelp eller kompetanse. Dette kan ses på som en verdifull «sosial kapital».

4.3 Mestringsopplevelser og styrket selvtillit – «å mestre en ting gir deg motivasjon til å prøve ut nye ting»

Alle informantene fortalte om mestringsopplevelser og økt selvtillit gjennom sitt virke som unge tilretteleggere i «MED ungdom i fokus». Som nevnt under punkt 4.1. var de blitt tryggere i sosiale sammenhenger. Dette omhandlet både det å ta initiativ til kontakt med jevnaldrende og voksne, samt det å prestere foran en forsamling. Flere av informantene sa de var blitt mer utadvendte, og hadde fått styrket selvtillit. Brage sa:

«Det har uten tvil hatt betydning for selvtilliten. Gjennom deltakelse i «MED ungdom i fokus» og ungdomsråd har jeg opplevd små skritt med mestring som har motivert for økt engasjement. Jeg har blitt mer tilfreds med meg selv» (Brage).

Noen informanter tok frem at de var blitt flinkere til å rose seg selv og kunne si til seg selv «dette gjorde du bra», - og tro på det. Dette var en endring fra tidligere da mange hadde vært mer selvkritiske. En av informantene sa også at det kjentes godt å ha blitt mer selvsikker da dette var noe informantene hadde slitt med tidligere i livet. Jeg forstår dette slik at økt trygghet og mestring i sosiale settinger har bidratt til styrket selvtillit. Flere av informantene sa at de opplevde det som en tillitserklæring å bli spurt om å være tilretteleggere på en «Fokusdag». De tok det som et «bevis» på at de hadde gjort en god jobb på tidligere oppdrag. Som nevnt tidligere var informantene opptatt av å gjøre en god jobb, og kjente på en ekstra god følelse når en «Fokusdag» hadde gått bra. En av dem benevnte følelsen som en «selvtillit-boost». Mange av informantene var inne på at mestringserfaringer og selvtillit hang sammen. Opplevde du god mestring økte selvtilliten, og med økt selvtillit fikk du tro på at du kunne klare nye oppgaver. David sa det slik:

«Det å kunne mestre en ting gir deg motivasjon til å prøve ut nye ting. Å ta litt sats. Og hvis du feiler, så har du jo så mye bra baki der som du allerede har klart!» (David).

Informanten sier her noe om at mestringserfaringene bidrar til å utfordre og utvikle seg selv. Det å tørre å gjøre nye ting, ta en risiko, men være trygg nok til å takle et eventuelt nederlag fordi han har erfaring med å mestre på mange andre områder.

Informantene hadde også merket andre positive endringer relatert til egne ferdigheter. De hadde blitt bedre til å uttrykke seg både muntlig og skriftlig. Noen mente at erfaringen fra rapportskrivning hadde bidratt til å bedre de skriftlige ferdighetene. Kravene til rapporten er at den skal være strukturert, forståelig og nøyaktig. Mange hadde lært nye ord og uttrykk som de nå senere hadde integrert i sitt dagligspråk. Dette hadde utvidet ordforrådet. Den muntlige forbedringen gikk blant annet på at de var tryggere når de skulle holde foredrag og presentasjoner. Anna sa:

«Nå føler jeg at det kommer mer naturlig og at jeg kan slappe mer av når jeg snakker fremfor en mengde. Uansett om det er framfor klassen eller jeg sier ja til presentasjoner, og ting jeg aldri hadde takket ja til før. Sånn som nå skal jeg snakke på en konferanse med 300 deltakere. Det hadde jeg ikke sagt ja til hvis det ikke hadde vært for erfaringen fra MED ungdom i fokus» (Anna).

Økte ferdigheter i forhold til å holde presentasjoner ble av informantene fremhevet som særlig positivt fordi dette var en nyttig egenskap også i skolesammenheng. De var blitt bedre på å planlegge og vurdere hvilken informasjon som var relevant å ta med, de snakket høyere og gjennomføre uten manus. Flere av informantene merket at de hadde blitt mer aktiv i timene på skolen. De deltok i diskusjoner, stilte spørsmål og var nysgjerrig hvis det var noe de lurte på eller de ønsket mer informasjon om. Over halvparten av informantene hadde gått opp i karakterer i muntlige fag, noe de mente hadde sammenheng med deres erfaringer fra «MED ungdom i fokus».

4.4 Kjennes meningsfullt – «At det gjør en forskjell»

Det siste hovedfunnet fra min undersøkelse handler om mening. Alle informantene opplevde det meningsfylt å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid i «MED ungdom i fokus». Dette handlet først og fremst om at de bidro til at barn og unges stemmer kommer frem i saker som angår dem, og at dette gir mulighet for endring og forbedring. En av informantene sa det gav en ekstra god følelse å vite at han gjorde en innsats for at ungdom får si sin mening. En annen sa hun kunne få en sterk mestringsfølelse når rapporten var skrevet, og hun så alle de gode svarene de hadde fått. Da kjente hun seg stolt og ble overbevist om at dette kom til å gjøre en forskjell og bidra til forbedring for barn og unge. De fleste informantene ville nok kjent seg igjen i svaret til Erika da hun begrunner hvorfor det kjentes meningsfullt å være tilrettelegger:

«At det gjør en forskjell. Og ikke minst for å passe på at barn og ungdom sin stemme blir hørt. Det er nok det aller viktigste. - At vi får sjansen til å dele og gi litt» (Erika)

I tillegg til at det kjentes meningsfullt å formidle andres meninger opplevde Erika også at dette var betydningsfullt for sin egen del:

«Erfaringen har gitt meg utrolig mye. Ikke bare at jeg kan skrive det på CV'en, men erfaringen med å møte andre mennesker, lære å se og høre på mennesker og – ikke minst – lytte. Det er en veldig god erfaring å ha. Jeg har fått reist rundt og møtt ulike typer folk, og følt en mestringsfølelse; «dette er jeg god til» og «det her får jeg til». (Erika)

Erika sier her at erfaringene fra å være tilrettelegger for medvirkningsarbeid oppleves betydningsfullt i et samfunnsmessig perspektiv ved at de formidler barn og unges meninger, men at det også oppleves betydningsfullt for henne personlig.

Under intervjuet ble informantene spurt om de kjente til eller kunne gi eksempler på endringer og forbedringer som følge av medvirkningsarbeidet de hadde organisert. Det viste seg å være vanskelig. Malin svarte til dette at selv om de ikke alltid kunne se endringer i praksis hadde hun tro på at informasjonen de fremskaffet ville ha betydning på sikt:

«Uansett om det ikke skjer forbedringer med en gang, så vil jeg tro at bare den informasjonen bestiller får – som for eksempel rektor på en skole – vil ha langsiktig betydning for forbedring» (Malin).

En annen informant mente at når voksne beslutningstakere i en organisasjon faktisk engasjerte «MED ungdom i fokus» for å høre de unges meninger i en sak, var det i seg selv et bevis på at de mente alvor og hadde et oppriktig ønske om å involvere de unge i endringsarbeidet. Det fremkom at informantene opplevde at medvirkningsarbeidet bidro til å gjøre en forskjell, men at svært få av dem visste om det faktisk hadde skjedd endringer. De kjente lite til prosessen etter at de hadde levert fra seg rapporten. Med tanke på at de brant for ungdomsmedvirkning og opplevde sin rolle som tilretteleggere som viktig og meningsfull var det overraskende at de ikke etterspurte resultater av arbeidet. Fem av seks informanter kunne ikke vise til noen eksempler hvor konkrete endringer hadde funnet sted. Noen hadde hørt at enkelte av rapportene var lagt frem for kommunestyre og andre beslutningsdyktige organer, men visste ikke med sikkerhet om de unges meninger hadde fått gjennomslag. Flere av informantene ble litt ettertenksomme da dette var tema under intervjuet, og mente at de nok burde sjekke dette i fremtiden. En av dem sa:

«Det er jo ikke noe mening å gjøre dette dersom det ikke bidrar til noe. Det er det som gjør det meningsfullt» (Cecilie).

En av de andre informantene hadde en annen tilnærming til dette, og mente at dersom det viste seg at oppdragsgivere ikke tok de unges meninger på alvor, var dette viktig informasjon som «MED ungdom i fokus» burde jobbe med. Jeg opplevde at informantene nærmest hadde tatt det som en selvfølge at de unges meninger ble vektlagt i det videre arbeidet til oppdragsgiver.

Andre fellestrekk som gikk igjen da informantene snakket om hva som gjorde det meningsfullt å være tilrettelegger var møte med ulike mennesker og meninger, samt konseptet med ung-til-ung-dialog. I rollen som tilretteleggere må de tilstrebe å være nøytrale. De må ta imot alle meninger, også de som går på tvers av det de selv mener. Informantene mente at det å høre forskjellige meninger om en sak gjorde at de ble mer åpen og tolerant overfor andre mennesker og deres meninger. Det opplevdes som en nyttig erfaring og egenskap å kunne se en sak fra

flere sider. Noen av informantene var spesielt opptatt av å få frem meningene til svake grupper, som for eksempel unge som hadde vanskelig for å bli hørt fordi de var sjenerte, hadde språkproblemer eller av andre årsaker ikke fikk ytret seg. En av informantene mente hun kunne bruke sin erfaring til å hjelpe denne gruppen, og legge til rette slik at også deres stemme kom frem i rapporten. Hun formidlet en bevissthet rundt at tilretteleggere har tilgang til en arena som de kan bruke for å hjelpe svake grupper. En annen informant fortalte hvordan hun på en «Fokusdag» hadde lagt til rette for at en ungdom med funksjonshemming og talevansker fikk sagt sin mening på lik linje med de andre deltakerne.

Alle informantene erfarte at det var av stor betydning at medvirkningsarbeidet var organisert som en ung-til-ung-dialog, uten voksne til stede. De mente dette hadde mye å si for kvaliteten på informasjonen de fikk fra deltakerne på en «Fokusdag». De hadde erfart at gruppedeltakerne snakket mer fritt, var mer åpen og ærlig i sine meninger, sammenlignet med andre medvirkningsarbeid hvor voksne deltar. Informantene argumenterte for denne tilnærmingen med at ungdom forstår ungdom best fordi de er vokst opp i samme tid og dermed vet hva jevnaldergruppen er opptatt av. Som Erika engasjert utbrøt:

«Er det noen som vet seg selv best, så er det jo ungdommen!» (Erika).

Hun mente at de unge kjenner ungdomskulturen best, hva de er opptatt av, hvilke utfordringer de står i, samt hva som må til for at ungdommen skal ha det bra. Informantene mente at ung-til-ung-dialog bidro til å skape en arena der ungdom føler seg forstått og respektert, og at dialogen i en voksenfri sone ble mer ærlig. Informantene mente at gruppedeltakerne torde si hva de faktisk mente om saken uten å måtte «pynte» på språket eller sannheten.

Et annet tema som fremkom som nyttig var at de hadde fått kunnskap om hvordan forvaltningen i en kommune fungerer og hva som må til for å få til endringer. En av informantene fortalte at hun ofte fikk ideer på «Fokusdager» som hun tok med tilbake til sin skole eller sin kommune:

«Jeg skylder nærmest en takk til organisasjonen over hvor mye jeg har utviklet meg på grunn av den. Jeg er blitt mye bedre på å snakke for meg selv. Holde presentasjoner. Jeg har fått stort innblikk i hva for eksempel en kommune sliter med, og for eksempel hva folk synes burde forbedres i skolen. Ofte har jeg hørt noe på en «Fokusdag» som i etterkant har satt i gang prosesser hos meg; ideer jeg kunne bruke på min skole eller kommune». (Malin)

Dette er et eksempel på at informantene overfører kunnskap fra sine erfaringer i «MED ungdom i fokus» til andre arenaer i sitt liv.

Under intervjuet var det flere informanter som tok opp forhold i «MED ungdom i fokus» som de opplevde som utilfredsstillende. Selv om dette ikke direkte omhandler «mening» slik overskriften sier, velger jeg å ta det med her fordi dette er viktige tema som lett kan gå fra opplevelse av mestring og mening, til opplevelse av avmakt og meningsløshet. Kritikken handlet spesielt om at informantene i en periode opplevde at oppdrag ble forfordelt til kun noen få tilretteleggere. De samme tilretteleggerne ble ofte profilert i media og på prosjektets Facebook-sider, selv om flere andre unge tilretteleggere hadde vært til stede på oppdraget. I følge informantene var det mange som opplevde dette urettferdig, og det førte til sinne og frustrasjon blant flere tilretteleggere i prosjektet. Så vidt informantene kjente til var det ingen som hadde tatt opp misnøyen med de voksne ansatte i «MED ungdom i fokus». De unge hadde kun snakket seg imellom. Informantene sa på intervjutidspunktet at situasjonen hadde bedret seg, noe de var tilfredse med, men var opptatt av at dette ikke måtte skje igjen. Informantene var tydelig på at de mente at alle må få muligheter til å lede oppdrag og at det må være ei rettferdig fordeling. En av dem sa at hvis man aldri blir spurt om å holde «Fokusdager» kunne dette gå ut over selvtilliten fordi man trodde at man ikke gjorde en god nok jobb. Dette sier noe om tilhørighet til prosjektet og solidaritet til tilrettelegger-kollegaer. Dette er viktig informasjon til prosjekt «MED ungdom i fokus», da tilretteleggerne er deres viktigste ressurs!

5. DISKUSJON

I dette kapitlet vil jeg diskutere funnene opp mot problemstillingen, teori og tidligere forskning. I forrige kapittel ble informantenes erfaringer med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid presentert. I dette kapitlet ønsker jeg å diskutere betydningen av erfaringene. Jeg har delt drøftingen opp i fire underkapittel, som henspiller til hovedkategoriene i funnkapitlet. Underkapitlene omhandler sosial kompetanse og vennskap, mestringsopplevelser og selvtillit, og opplevelse av mening, og til slutt drøftes om prosjekt «MED ungdom i fokus» representerer reell medvirkning, basert på Roger Hart (1992) sin modell for barn og unges medvirkning.

5.1 Sosial kompetanse og vennskap

Hvis jeg skal si noe felles om hva informantene mente hadde styrket dem personlig, så var det at de hadde blitt tryggere i sosiale situasjoner, at de hadde utvidet sitt sosiale nettverk og fått en rekke mestringsopplevelser som hadde styrket selvtilliten. Samtlige opplevde også jobben som tilrettelegger for medvirkningsarbeid som meningsfull. Dette anses som positive faktorer relatert til god psykisk helse (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017; Heggen & Øia, 2005; Miller, Wakesfield & Sani, 2017; Ogden, 2018).

Å være trygg i sosiale situasjoner henger sammen med sosial kompetanse. Dette er kompetanse vi trenger for å mestre ulike sosiale situasjoner. I faglitteraturen er sosial kompetanse definert på ulike måter alt etter hvilket perspektiv man velger. Jeg støtter meg til Ogden (2018) sin definisjon om at sosial kompetanse er relativt stabile kjennetegn i form av kunnskap, ferdigheter og holdninger som muliggjør evnen til å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner. I dette ligger at vi har en realistisk oppfatning av egen kompetanse og evne til å verdsette andre. Sosial kompetanse er en forutsetning for sosial mestring, å bli sosialt akseptert og integrert, og for å etablere vennskap. Det anses også som en ressurs for å mestre stress og problemer, og en viktig faktor for å motvirke utvikling av problematferd (Ogden, 2009, 2018).

I min studie fant jeg at informantene opplevde at de hadde blitt tryggere i sosiale situasjoner. Det handlet både om å etablere kontakt med andre og å samhandle på en god måte. De snakket om inntoning, tilpasning og evnen til å være fleksibel. De var bevisst sine egne styrker og svakheter, og var villig til å lære av andre. Noen var opptatt av å lytte etter en dypere mening bak utsagn og atferd for å forstå den andre bedre. De formidlet en holdning til andre mennesker som omhandler åpenhet, respekt og anerkjennelse av både person og mening. Flere tok frem at

de hadde blitt mer tolerante. De hadde fått mer kunnskap om både mennesker og samfunnsstrukturer, og erfart at en sak kan ha flere sider og forstås fra flere perspektiver. Dette indikerer god sosial kompetanse (Ogden, 2009, 2018). Når man tar i betraktning at dette er unge mellom 14 og 19 år, viser de en innsikt og sosial kompetanse på et relativt komplisert nivå. De leder grupper på mellom 15 – 20 personer, som de ikke har kjennskap til på forhånd. De skal innhente de unges mening etter bestilling fra en oppdragsgiver, samtidig som de skal etablere en trygg stemning og motivere for at alle kan si det de mener, også om det er på siden av «saken». Alt dette i løpet av en times tid. Alle informantene hadde erfaringer med å mestre dette. Det var viktig at alle ble tatt med, at alle meninger ble hørt, og at det i bunnen lå et ansvar de opplevde meningsfullt: Å formidle de unges syn i saker og anliggender som angår dem med mål om forbedring. Informantene formidlet gjennom dette ei positiv holdning til solidaritet og demokratiske prinsipper (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006; Sinclair, 2004). Sosial kompetanse er viktig i daglig fungering. Manglende sosial kompetanse kan føre til misforståelser, krenkelsers og at samhandlingen går i lås, og at konflikter oppstår (Ogden, 2018; Thrana, 2017). Det kan føre til at man blir oversett og avvist av andre. Basert på den sosiale kompetansens betydning for samhandling og funksjon indikerer informantenes erfaringer at de har styrket en viktig komponent for god livsmestring. På lang sikt handler kvaliteten på vår sosiale kompetanse om hvordan vi oppfatter oss selv, på antall venner og generelt kvaliteten på relasjoner til andre. Dette er igjen knyttet til kapasiteten vi har til å mestre stress og motgang (Ogden, 2018).

Informantene bekreftet i stor grad teori om at det å opptre sosialt kompetent gir mulighet til å inngå i positiv samhandling med andre og etablere gode sosiale relasjoner. Alle informantene hadde utvidet sitt sosiale nettverk som følge av å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus». Informantene satte pris på vennskapene som var etablert, og gav uttrykk for en tro på at deres utvidede sosiale nettverk ville støtte og hjelpe dem på ulike områder både nå og i fremtiden. Det ble nærmest beskrevet som en investering for fremtiden og som en styrke i livet. Hvis vi ser denne fremstillingen i lys av Antonovsky (2014) sin salutogene modell, synes de unge å ha tro på at de har tilgjengelige ressurser og støttespillere som de kan mobilisere ved utfordringer og motgang. Dette kan også ses i sammenheng med at de beskriver erfaringer med å finne løsninger og mestre uforutsette hendelser. Dette fremmer god helse (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017). Maynard (2017) fant også i sin undersøkelse at informantene satte pris på vennskapene som ble etablert da de var unge aktivister, og for noen hadde engasjementet hatt betydning for utdanning og yrkesvalg.

Noen av informantene så også på det utvidede sosiale nettverket som en døråpner til andre arenaer for ungdomsmedvirkning. Miller, Wakesfield og Sani (2017) fant i sin undersøkelse av skotske ungdommer at det å identifisere seg med og tilhøre flere sosiale grupper synes å ha positiv effekt på helse og velvære, og virke beskyttende mot utvikling av psykiske helseplager. Tilhørigheten kan være til familie, venner, til fritidsaktiviteter eller til organisasjoner. Å kjenne tilhørighet til flere grupper tilfører økt støtte og mening i livet. Skulle en gruppe falle fra har man tryggheten om at andre grupper fremdeles er tilgjengelige og kan støtte ved behov (Miller, Wakesfield, & Sani, 2017). Det virker også beskyttende å ha tilhørighet til en gruppe som representerer verdier som anerkjenner samfunnets normer, samt å være en del av samfunnsstrukturer som støtter de unges mestringsstrategier (Helsedirektoratet, 2007). Dette er noe prosjekt «MED ungdom i fokus» tar som mål av seg å representere (MED ungdom i fokus, 2017).

Relasjoner preger oss og bærer oss frem gjennom livet. Gode relasjoner kjennetegnes av tilhørighet, fellesskap og tillit. Dette skaper gode forutsetninger for god psykisk helse (Börjesson, 2017). Venner og jevnaldrende er spesielt viktig i ungdomstiden. Ungdom er i en løsrivelsesfase fra sine nærmeste og skal danne sin egen identitet. I denne sammenhengen er gode relasjoner til jevnaldrende og andre voksenpersoner enn familien av stor betydning. Som tilrettelegger i «MED ungdom i fokus» har du tilgang til både jevnaldrende, voksne og mulighet til å etablere vennskap.

5.2 Mestringsopplevelser og selvtillit

Alle informantene i studien fortalte om mestringsopplevelser i rollen som tilrettelegger for medvirkningsarbeid. Dette hadde bidratt til en generell styrking av deres selvtillit. Det alle fremhevet som særlig styrket var kompetanse og trygghet i å lede grupper, snakke foran forsamlinger, holde foredrag og representere seg selv. De opplevde seg også styrket i skriftlig og muntlig kommunikasjon. Flere av informantene hadde gått opp i karakterer på skolen fordi de hadde blitt bedre til å uttrykke seg, fått større ordforråd og blitt mer muntlig aktiv i timene. Mange av informantene sa at slike mestringsopplevelser bidro til at de ble modigere, torde å prøve ut nye ting og kjente seg trygge nok til å takle eventuelt nederlag fordi de hadde mestringserfaringer fra andre områder. Dette kan vi kjenne igjen fra Sinclair (2004) som fant at medvirkning synes å styrke ferdigheter i kommunikasjon, bidrar til myndiggjøring og styrket selvtillit (Sinclair, 2004).

Mestringsopplevelser og -erfaringer er en viktig forutsetning for å finne løsninger på stressfylte situasjoner (Bunkholdt, 2002). I ungdomsundersøkelsene de siste årene har ett av funnene vært at unge sliter med stress, og særlig jenter opplever stress relatert til skolen og prestasjoner (Sletten & Bakken, 2016). Informantenes mestringserfaringer har bidratt til flere styrkede ferdigheter hos dem, og dette kan kanskje overføres til andre arenaer i livet, som for eksempel økt mestring av krav fra skolen og omgivelsene. Informantene har tilegnet seg ferdigheter som fleksibilitet, improvisasjon og evne til problemløsning. De har erfaring med å jobbe i team, støtte hverandre og utnytte hverandres ressurser. Dette er gode ferdigheter å ha med seg i møte med motgang, stress og livsbelastninger (Gjærum, Grøholt, & Sommerschild, 2001).

Hvis vi på nytt ser dette opp mot Antonovsky (2014) sin teori om salutogenese, er det tenkelig at erfaringene som informantene har fått gjennom å være tilretteleggere styrker deres opplevelse av sammenheng (OAS)? Börjesson (2017) gir en beskrivelse av OAS som gir gjenklang i det informantene i min studie formidler. Hun sier at teorien om OAS går ut på at mennesker som opplever at de er i kontekster hvor de får utviklet seg og brukt sine ressurser, og samtidig har tilgang til andres kunnskaper og ferdigheter, ofte lykkes bedre gjennom livet (Börjesson, 2017, s. 23). Opplevelse av sammenheng handler om å forstå egen livssituasjon, ha tro på at man har de nødvendige ressurser tilgjengelig for å finne løsninger og at man opplever utfordringene som motiverende; at det gir mening (Antonovsky, 2014; Langeland, 2009). Dette favner elementene meningsfullhet, begripelighet og håndterbarhet. Jeg synes informantene samlet sett sier noe om at de opplever indre og ytre stimuli som begripelige og håndterbare, og at utfordringer er verdt å engasjere seg i, samt at de har tro på at de har ressurser til å takle dette. Disse faktorene er gode betingelser for helse og livsmestring (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017; Langeland 2009; Thrana, 2008).

5.3 Å være tilrettelegger oppleves meningsfullt

Informantene i min studie gav generelt uttrykk for at de opplevde medvirkningsarbeidet de organiserte og deltok i som viktig og meningsfullt. Flere sa de opplevde det betydningsfullt å legge til rette for at barn og unge fikk en arena hvor de kunne ytre seg fritt, uten innblanding fra voksne, og de opplevde at de hadde en viktig oppgave i å videreformidle de unges mening til oppdragsgiverne med beslutningsmyndighet. Mange ga uttrykk for at de antok at innspillene som kom fra de unge gjennom rapporten ville føre til en forbedring av barn og unges livssituasjon. Selv om få kunne vise til konkrete resultater opplevde informantene at de ble tatt

på alvor av oppdragsgiver og hadde tillit til at deres innspill ville bli tatt på alvor. Dette er noe av det samme Hope (2013) fant i sin undersøkelse om elevrepresentasjon i skolen. Hun fant blant annet at skolene mangler en del for å kunne sies å være en demokratisk arena, særlig når det gjelder beslutningsmyndighet og gode prosesser på ulike nivå i skolesamfunnet. Uavhengig av dette fant hun at elevene opplevde at de hadde innflytelse og ble hørt, selv om de ikke delte ansvar for beslutninger. At de ble møtt av voksne som var interesserte og lydhøre gav en opplevelse av reell deltakelse. Hun fant at elevrepresentantene opplevde personlig utvikling og økt selvtilit gjennom deltakelsen, ferdigheter med overføringsverdi til andre områder i livet (Hope, 2013). Dette var også gjenkjennbart i min studie. I Maynard (2017) sin studie fant hun også at informantene opplevde at deres engasjement for medvirkning bidro til å gjøre en forskjell og til en forbedring av de unges livssituasjon (Maynard, 2017). Denne tilliten til medvirkningsarbeidet kan bidra til myndiggjøring og styrking av selvtilit både som enkeltindivid og gruppe (Sinclair, 2004).

Informantene opplevde det meningsfullt å være formidlere av barn og unges meninger. De var opptatt av at alle deltakerne på en «Fokusdag» skulle inkluderes og få mulighet til å si sin mening, uavhengig av kjønn, alder, atferd eller eventuell funksjonshemming. Det at alle skal ha mulighet til å ytre seg fritt, og regnes som fullverdige samfunnsmedlemmer, med rett til å delta på linje med andre uavhengig av klasse, kjønn og funksjonsnivå er en av definisjonene på medborgerskap. Medborgerskap og deltakelse i samfunnet er ofte knyttet til empowerment-begrepet, som igjen viser til mulighet til å påvirke eget liv, eget samfunn og styrke individets posisjon (Karlsson & Borg, 2017). Jeg forsto informantene dithen at de opplevde at ungdom var medborgere og brukere av tjenester i samfunnet, og at dette gav de rett til å uttale seg i saker som angikk dem. Dette indikerer tro på demokratiske grunnprinsipper og grunnleggende menneskerettigheter. Her ser vi også likheter med det Sinclair (2004) fant i sin oppsummerende forskning om årsaker til at barn og unge skal medvirke. De er medborgere og har en juridisk rett til å bli hørt. Ved at barn og unge gis mulighet til å ære aktive samfunnsdeltakere kan representativt demokrati styrkes. Dette støttes også av erfaringer fra Investing in Children. De fremmer at barna er samfunnsborgere og kompetente aktører. Dersom de gis mulighet til å medvirke er de fullt ut kapable til å delta i den politiske dialogen og er dyktige talspersoner på egne vegne (Cairns & Brannen, 2005).

Ungdomstiden leveres her og nå, men de unge skal bli selvstendige voksne samfunnsborgere. Da er det en styrke at de har hatt positive erfaringer med å bli forespurt, lyttet til, tatt med i drøftinger og beslutningsprosesser. Formen og graden av medvirkning kan bidra både til

myndiggjøring eller motsatt til umyndiggjøring og avmakt, og som nevnt tidligere bør man i alt medvirkningsarbeid ha et bevisst forhold til dette da man lett kan havne i kvasimedvirkning like godt som i reell medvirkning (Backe-Hansen, 2011a; Hart, 1992; Sinclair, 2004; Thrana, 2008). Barne- og likestillingsdepartementet vektlegger i sitt Rundskriv «*Deltakelse og innflytelse for barn og ungdom i kommunene*» at barn og unge skal ha reell innflytelse og at dette stimulerer deres engasjement, ansvar og evne til nytenking. Det påpekes også at det at deres mening blir hørt og brukt styrker selvbildet, ansvarsfølelse, solidaritet og selvstendighet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). De nevnte egenskaper og styrker synes i stor grad å stemme overens med det informantene formidlet i min studie.

Jeg vil som en avslutning til dette kapitlet drøfte om «MED ungdom i fokus» representerer et prosjekt som bidrar til reell medvirkning fra barn og unge. Selv om dette ikke var en hovedproblemstilling i min forskning vurderes dette som relevant ut fra funnene om mening. Dersom det viser seg at medvirkningsarbeidet ikke blir vurdert eller tatt hensyn til i beslutningsprosessen kan hele fundamentet for ungdommens engasjement falle bort. Mange opplever medvirkning fra barn og unge som utfordrende. Olsen og Tesfai (2016) belyser noe av dette når de tar for seg brukermedvirkning for ungdom innen psykisk helsevern. Et tema som gikk igjen blant de unge var at deres meninger i realiteten lite ble tatt til følge eller hadde betydning for konkrete endringer i praksis. Noen ganger forsto ungdommene ikke fullt ut hva de var en del av og følte seg som et «gissel». Videre opplevde flere at språket som ble benyttet i helsevesenet var lite tilgjengelig og var med på å utestenge unge fra å øve innflytelse på tjenesten, samt at de kjente på manglet kunnskap om helse- og velferdstjenestene. Dette resulterte i at flere brukermedvirkere hadde negative erfaringer med å medvirke (Olsen & Tesfai, 2016). Deres funn er nok et eksempel på viktigheten av at medvirkningen reell, samt at kompetanse, mestring og mening er viktige faktorer for positive opplevelser av å være medvirkningsaktør. Prosjekt «MED ungdom i fokus» vil være tjent med å ha et bevisst forhold til hvilken grad av medvirkning de representerer på de ulike oppdragene. Reell medvirkning frontes som et fundament i prosjekt «MED ungdom i fokus» (MED ungdom i fokus, 2017) og fremheves gjerne i offentlige dokumenter om barn og unges medvirkning (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006).

5.4 «MED ungdom i fokus» - reell eller kvasimedvirkning?

Under intervjuene fremkom at informantene nærmest tok det som en selvfølge at de unges innspill fra «Fokusdager» ble tatt på alvor og bidro til forandring. Det er derfor interessant å

drøfte graden av medvirkning med utgangspunkt i Roger Hart (1992) sin medvirkningsstige som leseren kjenner fra kapittel 2. Hart peker på at medvirkning fra barn og unge beveger seg i et spekter fra kvasimedvirkning – medvirkning på «liksom» – til fullstendig medvirkning der de unge både initierer prosjektet og fattet beslutninger. Særlig trinn 3 om «tokenisme» er interessant, der han mener at mange vestlige land i sin iver etter å la barn være representert ikke har forstått eller tenkt over hva medvirkning handler om (Hart, 1992). Jeg tror mange kjenner igjen situasjoner der barn har deltatt i paneldebatter eller i arbeidsgrupper og blitt presentert som representanter for sin aldersgruppe, uten at det har vært undersøkt om barna har fått satt seg inn i saken, om de faktisk har drøftet dette med sin aldersgruppe og kan representere dem, eller om deres meninger faktisk ble vektlagt i beslutningen.

«MED ungdom i fokus» har som forutsetning at unge deltakere på «Fokusdager» representerer *seg selv*. De skal ikke representere ei gruppe eller en organisasjon. Dette klargjøres også for oppdragsgiver. Likevel kan det nok i enkelte tilfeller bli oppfattet og referert til at «ungdommene i x-kommune mener..» eller «brukerne av helsestasjonen var enige om..» uten å være tydelig nok på at det er de ti eller femten ungdommene som deltok på «Fokusdagen» som mener dette. Dersom det skulle bli referert til at meningene representerer ei generell gruppe beveger vi oss ned mot de laveste trinnene av Harts medvirkningsstige, som representerer manglende medvirkning eller kvasimedvirkning. Dette fordi informantene blir fremstilt som representanter for noen de ikke reelt representerer. Selv om «MED ungdom i fokus» er klar på at deltakerne på Fokusdager kun representerer seg selv, og vi dermed burde gå klar av misoppfatningen av å representere ei gruppe, bør man likevel være oppmerksom for ikke å havne ned mot manglende medvirkning.

Ett annet eksempel er trinnet som omtales som «manipulation». Hender det at unge blir spurt om råd og så gis det ingen feedback? Her kan man spørre seg hvilken type og omfang av tilbakemelding menes? Ifølge informantene visste de lite om hva som faktisk skjer etter at rapporten er overlevert oppdragsgiver og om forslagene fra de unge fører til endringer eller gjør en forskjell. På den annen side virket de å være godt informert om hvem som var oppdragsgiver og hva som var intensjonen med at unge ble invitert med i medvirkningsarbeidet. I mange tilfeller er tilretteleggerne med i planleggingsmøter og avslutningsmøte med oppdragsgiver for å presentere rapporten (Fåkvam & Kummernes, 2018). På begge disse møtearenaene vil tilretteleggerne få direkte feedback på både egne meninger og på oppdragsgivers reaksjon på innholdet i rapporten. Dette er en form for feedback som gir informasjon og mening.

Slik jeg vurderer det ligger «MED ungdom i fokus» i de fleste tilfeller innenfor trinn fire, fem og seks i Harts modell. Under trinn fire og fem kommer oppdrag der deltakerne har fått tildelt et program eller prosjekt (problemstilling) av voksne, hvor de unge er godt informert om bakgrunn og intensjon for prosjektet, hvorfor de er bedt om å delta, at det er frivillig og at deres rolle oppleves som meningsfull. Dette synes ivaretatt for de unge som deltar i medvirkningsarbeid gjennom «MED ungdom i fokus». Det sjettede trinnet på stigen er ifølge Hart «ekte medvirkning». Det er prosjekter som er initiert av voksne hvor avgjørelsene deles med de unge. Eksempel på dette kan være kommuneplaner, som for eksempel oppvekstplaner, plan for uteområder eller nybygg. Tilretteleggerne i «MED ungdom i fokus» har ofte oppdrag fra kommuner som ønsker innspill fra de unge i kommunalt planarbeid. Dersom de unge tas med i diskusjonen rundt hva som bør prioriteres og de unges innspill blir tatt seriøst er vi innenfor trinn seks i medvirkningsstigen (Hart, 1992; MED ungdom i fokus, 2017). Prosjekt «MED ungdom i fokus» er nok sjeldent på de to øverste trinnene i medvirkningsstigen. Ifølge Hart (1992) er det få prosjekter som kommer hit, og han mener årsaken er at vi voksne har vanskeligheter med å overlate all styringen til de unge, uten selv å spille en direkte rolle.

Som nevnt var informantene ikke videre kjent med hvilke endringer som ble gjort etter at de hadde levert fra seg rapporten til oppdragsgiver. Det betyr likevel ikke at medvirkningsarbeidet ikke har vært reelt. Det er viktig at medvirkningsprosjekter som «MED ungdom i fokus» har ei bevisst holdning til hvilken form for medvirkning de representerer. Man kan fort havne i de tre nederste trinnene uten å være klar over det. Harry Shier (2001), som har utviklet en annen modell for medvirkning basert på Harts «Ladder of participation», sier at mange mener – ironisk nok – at det som har vært mest nyttig med Harts modell er eksponeringen for de «falske» medvirkningsarbeidene, like mye som å identifisere de positive medvirkningsarbeidene. Dette har hjulpet mange til å bli klar over hvor de står og hatt mulighet til å endre kurs fra ikke-medvirkning til reell medvirkning. Som den ene informanten sa, var det ingen mening i å drive medvirkningsarbeid dersom deres meninger ikke førte til endring. Det er en fare for at ungdom som brenner for sitt prosjekt eller sin sak kan miste motet eller føle seg ført bak lyset dersom råd og innspill ikke fører til dialog eller endringer i tråd med deres forslag – at det ikke gjør en forskjell (Olsen & Tesfai, 2016). På den andre siden kan en bevissthet rundt dette føre til mobilisering for økt ungdomsdeltakelse i det videre arbeidet til oppdragsgiver, slik en annen informant sa: «da må vi jo gjøre noe med det!».

6. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Jeg har gjennom drøftingen forsøkt å vise at informantenes erfaringer med å være unge tilretteleggere i prosjekt «MED ungdom i fokus» på mange områder samsvarer med de generelle funnene for hvorfor det er viktig at barn og unge skal medvirke i saker som angår dem (Backe-Hansen, 2011a; Barne- og likestillingsdepartementet, 2006; Sinclair 2004). Informantene fortalte om erfaringer som indikerer evne til solidaritet, nytenking og selvstendighet. De formidlet erfaringer som gav følelse av myndiggjøring og styrket selvtillit, og tro på endring og demokratiske prosesser. Det at de synes å ha blitt tryggere sosialt og fått utvidet sitt sosiale nettverk vil kunne gjøre dem bedre rustet til å takle livets mange utfordringer. Positive erfaringer med problemløsning og mestring, samt at rollen som tilrettelegger for medvirkningsarbeid oppleves meningsfullt, vil sammen med styrket sosial kompetanse være faktorer som styrker den psykiske helsen og kan kanskje bidra til å forebygge psykiske helseplager (Antonovsky, 2014; Börjesson, 2017; Miller, Wakesfield & Sani, 2017; Langeland, 2009).

Selv om informantene forteller at deres positive personlige utvikling er relatert til deres erfaringer med å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus» vil det sannsynligvis være flere faktorer som har bidratt til dette. Noen av informantene deltok på flere medvirkningsarenaer, som for eksempel i ungdomsråd og elevråd. Dette er arenaer hvor de treffer andre likesinnede, får trening i å representere andre, samt øvet på ferdigheter i debatter og forhandlinger. Gjennom dette vil de sannsynligvis også styrke sin sosiale kompetanse, få utvidet sitt sosiale nettverk og tilegnet seg mestringserfaringer. Det samme gjelder for andre arenaer som for eksempel i familien, på skolen og fritidsaktiviteter. Likevel synes erfaringen fra å være tilrettelegger i «MED ungdom i fokus» å være en relevant faktor for disse ungdommenes opplevelse av positiv personlig utvikling.

6.1 Implikasjoner for praksis

Funnene indikerte at ungdom som er tilretteleggere for medvirkningsarbeid synes å få styrket en rekke personlige ressurser, som igjen kan virke fremmende på psykisk helse. I tillegg synes erfaringene å bidra til engasjement for andre og tro på medborgerskap og demokratiske prinsipper. Implikasjoner i et samfunnsmessig perspektiv kan derfor være at studien støtter argumenter for at barn og unge skal medvirke i saker som angår dem, i tillegg synes resultatene å indikere en positiv personlig gevinst i form av styrkede personlige ferdigheter og styrket selvtillit for ungdommene som deltok. I et lokalt perspektiv vil det kunne ha implikasjoner for

videreutvikling av prosjekt «MED ungdom i fokus» med tanke på hvilken form for medvirkning de representerer, samt hvordan ivareta og følge opp unge tilretteleggere.

6.2 Studiens begrensninger og fremtidig forskning

I kapittel 3.5 og 3.7 tok jeg opp flere faktorer som kan ha virket begrensende for studien. Blant annet tar jeg opp at intervjuene varte kortere enn jeg hadde forventet, noe som kan ha virket inn på informasjonsstyrken. Dersom jeg hadde kjørt pilotintervju i forkant ville dette muligens blitt avdekket. Jeg vurderte imidlertid innholdet i intervjuene som såpass gode og rike beskrivelser av informantenes erfaringer at det gav grunnlag for analyse og resultater. Informasjonsstyrken ble vurdert som tilfredsstillende (Malterud, 2017). Den kunne vært enda sterkere dersom jeg hadde hatt flere informanter. Det at jeg forsket på et prosjekt hvor jeg selv er ansatt gjorde at jeg hadde ekstra fokus på min forskerrolle og forforståelse. Jeg forsøkte å være dette bevisst i alle faser av forskningsarbeidet, men det har sannsynligvis satt sitt preg både på hvilken informasjon jeg har fått under intervjuene, hvilke spørsmål jeg har fulgt opp, samt hva jeg har vektlagt i analysearbeidet. Jeg har tilstrebet å være åpen rundt dette, slik at dette kan tas i betraktning når resultatene leses.

Jeg valgte å avgrense min studie av ungdommers erfaring med medvirkningsarbeid til prosjekt «MED ungdom i fokus». Resultatene må derfor leses og tolkes ut fra denne konteksten. Så vidt jeg kjenner til er denne formen for organisert medvirkningsarbeid den eneste av sitt slag i Norge. Det har derfor ikke vært mulig å sammenligne mine funn fra andre prosjekter som er organisert på samme måte. Det nærmeste har vært Investing in Children i England, men heller ikke de har forsket direkte på de unge tilretteleggerens erfaringer med medvirkningsarbeid. Dette kan være en svakhet med studiet, men kan også ses på som et grunnlag for videre forskning på denne medvirkningsformen. Under studien har jeg blitt økende interessert i hvilken grad og form medvirkningsarbeid for barn og unge representerer. Det hadde vært interessant å forske videre på tema ungdom og medvirkning, og hvilken betydning dette har for de unge som deltar i medvirkningsarbeid. Det hadde også vært interessant å følge opp arbeidet til «MED ungdom i fokus» som i disse dager går fra å være et prosjekt til å bli en stiftelse. Her hadde man hatt mulighet til en langsiktig studie som kunne gitt nyttig informasjon om hvilken grad av medvirkning ulike oppdrag representerer og om medvirkningsarbeidet fører til forbedringer for barn og unge. Det ville også vært interessant og undersøkt om den positive utviklingen informantene i dette studiet erfarte var representativt for andre unge tilretteleggere, og om den positive personlige utviklingen vedvarte over tid.

6.3 Avslutning

I denne studien har min intensjon vært å utforske og utvikle kunnskap om unges erfaring med å være tilretteleggere for medvirkningsarbeid, avgrenset til prosjekt «MED ungdom i fokus». Jeg har undersøkt om erfaringene har hatt betydning for deres personlige utvikling, og sett dette opp mot psykisk helse. Jeg har ikke funnet at det er gjort forskning i denne konteksten tidligere, og jeg har derfor ønsket å bidra til mer kunnskap og innsikt i tema.

Hvis det skal sies noe generelt om funnene fra min undersøkelse må det være at alle informantene formidlet en styrket og velutviklet sosial kompetanse. Deres erfaring som unge tilretteleggere hadde bidratt til ei positiv personlig utvikling og styrking av egne ressurser. De har blitt bedre til å uttrykke seg både muntlig og skriftlig, noe som har gitt resultater i skolesammenheng og i sosiale sammenhenger. Informantene refererer til mestringsopplevelser som har gitt økt selvtillit og tro på egne ferdigheter. Det fremkommer også at informantene opplever arbeidet som tilretteleggere i «MED ungdom i fokus» som meningsfullt. Mange formidlet en økt bevissthet rundt barn og unges rettigheter, og en tillit til at arbeidet de gjorde gjennom «Fokusdager» bidrar til å gjøre en forskjell. En kritisk faktor er imidlertid om medvirkningsarbeidet fører til endringer og at innspill fra de unge blir tatt på alvor av voksne beslutningstakere.

Informantene vektla også positivt at de hadde fått utvidet sitt sosiale nettverk gjennom å være tilretteleggere i «MED ungdom i fokus». Dette ble sett på som en god «sosial kapital» både nå og for fremtiden. Gjennom oppgaven har jeg forsøkt å belyse at ovennevnte funn er faktorer som bidrar til god psykisk helse. Samtidig er det ikke grunnlag for å si at det å være engasjert i medvirkningsarbeid bidrar til en positiv utvikling for ungdom generelt. Vi kan kun si noe om at medvirkningsarbeidet slik det fremkom i denne konteksten synes å ha positiv betydning for disse informantene ut fra deres opplevelser og erfaringer.

Referanser

- Andersen, A., Bøe, T., Fodstad, H., Ibabao, V., Krogsæter, O., & Norvoll, R. (2008, Mai 2). Vi bærer psykisk helsearbeid videre. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 98-104.
- Andersen, N. W. (2011). *Ungdoms rett til selvbestemmelse og medvirkning*. Bergen: Universitetet i Bergen. Vedlegg til NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, Stress, and Coping: New Perspectives on Mental and Physical Well-Being*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (2014). *Helsens mysterium: Den salutogene modellen (1. utgave, 3. opplag)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Armata, F. (2017). Samarbeid, brukermedvirkning og kvalitet i psykisk helsevern for barn og unge - En tekstanalyse av "Veileder for poliklinikker i psykisk helsevern for barn og unge". *Fokus på familien*, ss. 117-137.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35:4, ss. 216-224.
- Backe-Hansen, E. (2011a). *Teoretiske perspektiver i synet på ungdoms medvirkning: En litteraturgjennomgang*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Vedlegg til NOU 2011:20 Ungdom, makt og medvirkning.
- Bakken, A. (2017). *Ungdata 2017 Nasjonale resultater*. Oslo: NOVA.
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2006). *Deltakelse og innflytelse fra barn og ungdom - informasjon og veildning til arbeidet i kommunene*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.
- Bunkholdt, V. (2002). *Psykologi - en innføring for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Börjesson, M. (2017). *Å bygge psykisk helse: Helsefremmende samtaler med ungdom*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Cairns, L., & Brannen, M. (2005, Januar vol. 29). Promoting the human rights of children and young people - The "Investing in children" experience. *Adoption and Fostering*, ss. 78-87.
- Carlsen, K. C., Staff, A., Arnesen, H., Bechensteen, A. G., Jacobsen, A. F., & Omenaas, E. (2014). *Fra idé til publikasjon: Forskningshåndboken (6. utgave)*. Bergen: Oslo Universitetssykehus i samarbeid med Haukeland Universitetssykehus.
- De forente nasjoner. (2003). *FNs barnekonvensjon om barns rettigheter*. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Departementene. (2017). *Mestre hele livet. Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017–2022)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Dybvig, D. D., & Dybig, M. (2011). *Det tenkende mennesket: Filosofi- og vitenskapshistorie med vitenskapsteori (2. utgave, 5. opplag)*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

- Everett, E. L., & Furuseth, I. (2016). *Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre (2. utgave)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fåkvam, H., & Kummernes, A. K. (2018, Juli 3). *Forebygging.no*. Hentet fra <http://handling.forebygging.no/Praksiserfaringer/MED-ungdom-i-fokus/>
- Gjærum, B., Grøholt, B., & Sommerschild, H. (2001). *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre (3. opplag)*. Aurskog: Universitetsforlaget.
- Grøholt, B., Garløv, I., Weidle, B., & Sommerschild, B. (2015). *Lærebok i barnepsykiatri*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Halås, C. T., Mevik, K., Follesø, R., & Jakobsen, T. (2016). *Ungdom i Svevet (2011-15)*. Bodø: Fylkesmannen i Nordland og Universitetet i Nordland.
- Hart, R. A. (1992). *Childrens Participation - From tokenism to citizenship*. Florence: Unicef.
- Heggen, K., & Øia, T. (2005). *Ungdom i endring: Mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Helsedirektoratet. (2007). *Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene*. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet. (2018, oktober 19). *Psykisk helse og trivsel i folkehelsearbeidet*. Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra Helsedirektoratet: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/891/Psykisk-helse-og-trivsel-i-folkehelsearbeidet-IS-2263.pdf>
- Hope, C. (2013). *Elevrepresentasjon i formelle utvalg i skolen - Reell eller symbolsk medvirkning?* Bergen: Universitetet i Bergen.
- Investing in Children. (2016). *Investing in Children - Celebrating 21 years of dialogue with children and young people 1995 - 2016*. Durham: One Point Hub.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode (5. utgave)*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Karlsson, B., & Borg, M. (2017). *Recovery: Tradisjoner, fornyelser og praksiser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju (2. utgave)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Langaard, K. (2006, juni 2). Ungdom, psykisk helse og profesjonell hjelp. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, ss. 25-40.
- Langdridge, D. (2017). *Psykologisk forskningsmetode: En innføring i kvalitative og kvantitative tilnærminger (4. opplag)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Langeland, E. (2007). Mestring av psykiske helseproblemer: Salutogenese i teori og praksis. I A. Almvik, & L. (. Borge, *Psykisk helsearbeid i nye sko (2. opplag)* (ss. 87-103). Bergen: Fagbokforlaget.

- Langeland, E. (2009, nr 4). Betydningen av en salutogen tilnærming for å fremme psykisk helse. *Forskning*, ss. 288-296.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag (4. utgave)*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Maynard, N. (2017, mars 20). Activism across the lifecourse: circumstantial, dormant and embedded activisms. *Royal Geographical Society with IBG*, ss. 1-7 (doi:10.1111/area.12349).
- MED ungdom i fokus. (2017). *Medvirkning og Endring gjennom Dialog. Prosjektbeskrivelse 2017 - 2019*. Mosjøen: MED ungdom i fokus.
- MED ungdom i fokus. (2018). *Prosjektplan MED ungdom i fokus - fortid, nåtid og fremtid*. Mosjøen: MED ungdom i fokus.
- Miller, K., Wakesfield, J. R., & Sani, F. (2017). On the reciprocal effects between multiple group identifications and mental health: A longitudinal study of Scottish adolescents. *British journal of Clinical Psychology*, ss. 357-371.
- Mykletun, A., Knudsen, A. K., & Mathiesen, K. S. (2009). *Psykiske lidelser i Norge: Et folkehelseperspektiv*. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Nes, R. B., & Clench-Aas, J. (2011). *Psykisk helse i Norge: Tilstandsrapport med internasjonale sammenligninger*. Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Norsk senter for forskningsdata. (2018, juli 5). *NSD Norsk senter for forskningsdata*. Hentet fra Webområde for NSD Norsk senter for forskningsdata: <http://www.nsd.uib.no>
- NOU 2011:20. (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Oslo: Departementets servicesenter Informasjonsforvaltning.
- Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen (2. utgave)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Ogden, T. (2018, 7 15). *Sosial kompetanse og sosial læring hos barn og unge*. Hentet fra Forebygging.no: <http://www.forebygging.no>
- Olsen, T., & Tesfai, A. (2016, Nr 01/02). Ung med virkning? Opplæringsprogram til unge brukarmedvirkere. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 77-86.
- Reneflot, A., Aarø, L., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T., Tambs, K., & S., Ø. (2018, november 3). *Folkehelseinstituttet*. Hentet fra Folkehelseinstituttet.no: <https://www.fhi.no/publ/2018/psykisk-helse-i-norge/#resultater>
- Rutter, M. (1985). Resilience in the Face of Adversity. Protective Factors and Resistance to Psychiatric Disorder. *British Journal of Psychiatry*, ss. 598-611.
- Sinclair, R. (2004, Vol 18). Participation in Practice: Making it Meaningful, Effective and Sustainable. *Children & Society*, ss. 106 - 118.
- Slettebø, T. (2000). Empowerment som tilnærming i sosialt arbeid. *Nordisk Sosialt Arbeid*, 75-85.

- Sletten, M. A., & Bakken, A. (2016). *Psykiske helseplager blant ungdom - tidstrender og samfunnsmessige forklaringer. En kunnskapsoversikt og en empirisk analyse*. Oslo: NOVA Velferdsforskningsinstituttet Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Sommerschild, H. (2001). Mestring som styrende begrep. I B. Gjørum, B. Grøholt, & S. (Red.), *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre* (ss. 21-60). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thrana, H. M. (2008). *Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tjelflaat, T., & Ulset, G. (2007). *Barn og unges medvirkning i barneverninstitusjon. Et forskningsbasert temahefte*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS Barnevernets utviklingssenter.
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (2. utgave)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- World Health Organization. (2004). *Prevention of mental disorders: effective interventions and policy options: summary report*. Geneva: World Health Organization Dept. of Mental Health and Substance Abuse; in collaboration with the Prevention Research Centre of the Universities of Nijmegen and Maastricht. Prevention Research Center.
- World Health Organization. (2018, oktober 19). *World Health Organization*. Hentet fra WHO: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/

VEDLEGG

Vedlegg 1: Intervjuguide

"MED ungdom i fokus" - Hvordan opplever unge tilretteleggere at medvirkningsarbeid har hatt betydning for selvbilde og mestringsfølelse?

- Velkommen med gjennomgang av informasjonsskriv og rammer for intervjuet
- Starte med faktaspørsmål som alder og hvor lenge har du vært ung tilrettelegger i «MED ungdom i fokus», samt hvor mange Fokusdager du har deltatt på generelt og som ung tilrettelegger.
- *Hvilken erfaring har du som ung tilrettelegger i «MED ungdom i fokus?* Det vil bli oppfordret til å dele både gode og mindre gode erfaringer, og at erfaringene utfylles med eksempler
- *Hvilken betydning har din erfaring som ung tilrettelegger hatt for din personlige utvikling?* Her vil det bli forklart nærmere hva personlig utvikling kan være, f.eks. mer sikker / usikker på meg selv, modigere / feigere, økt kunnskap om noe, sosialt osv. Det oppfordres til å gi eksempler.
- Er det noe annet du ønsker å formidle om din erfaring som ung tilrettelegger i «MED ungdom i fokus»?
- Andre kommentarer?
- Takke for deltakelse og gi informasjon om at resultat fra studien kan formidles dersom det er ønskelig.

FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Denne forespørselen gjelder deltakelse i et forskningsprosjekt med tittelen:

"MED ungdom i fokus" - Hvordan opplever unge tilretteleggere at medvirkningsarbeid har hatt betydning for selvbilde og mestringsfølelse?

1. Bakgrunn og formål:

Forskningsprosjektet er en kvalitativ studie som har som mål å belyse unge tilretteleggeres *personlige erfaring* med medvirkningsarbeid i regi av «MED ungdom i fokus». Hensikten er å belyse om det å være ung tilrettelegger på Fokusdager (Fokusdag = en spesifikk medvirkningsmetodikk med ung-til-ung dialog og likemannsprinipp) har hatt betydning for deres selvbilde og mestringsfølelse. Det vil være nyttig å få med alle typer erfaringer, både positive og negative, da formålet er å få mer kunnskap om den personlige betydningen for den enkelte ungdom.

Dere som forespørres om å delta er unge tilretteleggere i alderen 15 – 20 år. Unge over 16 år kan samtykke til deltakelse på egen hånd, mens unge under 16 år må ha samtykke fra sine foresatte. Forespørselen vil rettes til tilretteleggere som har ledet minimum to Fokusdager. Dette fordi dere bør ha ledet mer enn en fokusdag for bedre å kunne vurdere om dette har hatt betydning for deg personlig og på hvilken måte. Jeg er kjent med at unge tilretteleggere som hovedregel har gjennomgått kursing før de kan ha Fokusdager, og vet da at de har trent på Fokusdager gjennom kursing, samt at de har fullført minst to Fokusdager når de blir intervjuet. Dette vil sikre kvaliteten på informasjonen jeg ønsker.

2. Hva innebærer studien for deg?

For å få frem ovennevnte erfaringer ønsker jeg intervju 6 – 8 informanter. For deg betyr det å delta på ett intervju som vil vare ca. en time. Dersom du godkjenner det vil intervjuet bli tatt opp lydband, for senere å bli skrevet ut i skriftlig form som grunnlagsmateriale for min studie. Intervjuene er planlagt gjennomført i perioden februar – mars 2018.

3. Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle data vil bli behandlet konfidensielt og på forsvarlig måte, og i henhold til Personopplysningsloven og etter retningslinjer gitt av Datatilsynet. Dette innebærer at jeg har taushetsplikt overfor alle personopplysninger som blir innhentet. Professor Ottar Ness ved

Nord Universitet er min veileder og vil ha mulighet for innsyn i det skrevne og anonymiserte materialet. Datamaterialet vil bli slettet når forskningsprosjektet er avsluttet, senest 1.mai 2019.

4. Frivillig deltakelse:

Det er frivillig å delta i studien. Det betyr at du når som helst kan trekke ditt samtykke, uten å oppgi grunn for dette og uten at dette vil få noen konsekvenser for deg. Dersom du takker ja til å delta undertegnes samtykkeerklæringen på siste side. Skulle du ønske å trekke deg underveis i studien eller har spørsmål til studien som du ønsker å ta opp med andre enn undertegnede, kan du kontakte professor Ottar Ness på telefon 90125312 eller på e-post ottar.ness@nord.no.

5. Personvern:

Informasjonen som lagres om deg skal kun brukes slik som beskrevet i punkt 1. Alle opplysningene blir behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjenningende opplysninger. Studien er meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD).

6. Utlevering av materiale til andre:

Det er kun undertegnede som har adgang til informasjonen om deg og som kan finne tilbake til deg. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

7. Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg:

Dersom du sier ja til å delta i studien har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert på deg. Du har også rett til å korrigere eventuelle feil i de opplysningene vi har registrert. Dersom du trekker deg fra studien kan du kreve å få slettet informasjon som du har gitt.

8. Økonomi:

Denne studien er min masteroppgave ved Nord Universitetet og har ingen ekstern finansiering.

Du har rett til å få informasjon om forskningsprosjektets utfall/resultat.

Med vennlig hilsen

Ann Kristin Kummernes

Mob.nr. 41 32 93 03

E-post: Ann.k.kummernes@student.nord.no

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har lest og forstått informasjon om forskningsprosjektet

"MED ungdom i fokus" - Hvordan opplever unge tilretteleggere at medvirkningsarbeid har hatt betydning for selvbilde og mestringsfølelse?

og samtykker til å delta i studiet.

Jeg samtykker til at intervjuet blir tatt opp på lydbånd og senere skrevet ut som tekst, som danner grunnlag for forskningen.

Sted:

Dato:

Signatur:

Dersom du er under 16 år må foresatte samtykke til deltakelse:

Jeg/vi bekrefter at ..... har sagt seg villig til å delta i ovennevnte forskningsprosjekt og samtykker til at han/hun får delta i dette.

Sted:

Dato:

Signatur foresatte:

Signatur foresatte:

Vedlegg 3: Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning

Ottar Ness
Postboks 1490
8049 BODØ

Vår dato: 02.02.2018
ref:

Vår ref: 58211 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 09.01.2018 for prosjektet:

58211	MED ungdom i fokus - Hvordan opplever unge tilretteleggere at medvirkningsarbeid har hatt betydning for selvbilde og mestringsfølelse?
Behandlingsansvarlig	Nord universitet, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Ottar Ness
Student	Ann Kristin Kummernes

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.05.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dag K iberg

Anne-Mette Somby

K ontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10 / anne-mette.somby@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

K opi: Ann K ristin K ummernes, annkristinkummernes@gmail.com

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 58211

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet.

Ungdom over 16 år samtykker selv, mens det for ungdom under 16 år også innhentes samtykke fra foresatte.

Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med Nord universitet sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

Prosjektlutt er oppgitt til 01.05.2019. Det fremgår av meldeskjema/informasjonskriv at du vil anonymisere datamaterialet ved prosjektlutt. Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>